

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра кримінально-правових дисциплін та судочинства

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

зі спеціальності 081 «Право»

**Тема: «Суб'єкти захисту прав інтелектуальної власності в Україні та за
кордоном »**

Завідувач кафедри _____ д.ю.н. Пахомов В.В.
(підпис)

Керівник проекту _____ г.ю.н. Янішевська К.Д.
(підпис)

Виконавець

студент групи ВЛ.м-91 _____ Калініченко Є.В.
(підпис)

Суми 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1	9
ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ	9
1.1. Поняття, сутність та об'єкти захисту права інтелектуальної власності	9
1.2. Історичні аспекти формування і розвитку механізмів захисту права інтелектуальної власності в Україні та світі	16
1.3. Правові засади регулювання та суб'єкти захисту права інтелектуальної власності в Україні	18
РОЗДІЛ 2	29
МІЖНАРОДНІ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТИ ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	29
2.1. Всесвітня організація інтелектуальної власності як основна міжнародна організація у системі суб'єктів захисту прав інтелектуальної власності	29
2.2. Регіональні організації на території Європи та Азії як суб'єкти захисту інтелектуальної власності	39
2.3. Міжнародні регіональні організації на території Африки: характеристика та поноваження у сфері захисту права інтелектуальної власності	50
РОЗДІЛ 3	59
СУБ'ЄКТИ ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ОКРЕМИХ ДЕРЖАВАХ СВІТУ	59
3.1. Система та характеристика суб'єктів захисту інтелектуальної власності в США	59
3.2. Суб'єкти захисту інтелектуальної власності в Німеччині та Великій Британії	67
3.2. Особливості повноважень та сфери діяльності суб'єктів захисту інтелектуальної власності в Японії	73
ВИСНОВОК	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	87

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Створення в Україні державної системи охорони у сфері інтелектуальної власності, її розвиток та вдосконалення є неможливим без міжнародного співробітництва в даній галузі та запровадження нових методів управління, в тому числі й шляхом запозичення позитивного досвіду інших держав. Регулювання правовідносин у сфері інтелектуального права, його захист та впровадження заходів для їх захисту, здійснюється не лише на рівні національного законодавства кожної окремої держави, але й на рівні європейських та міжнародних нормативно-правових актів.

Система регулювання та охорони інтелектуальної власності здійснює свою діяльність з метою формування єдиного та ефективного напрямку до її захисту та подальшого розвитку. Комплекс таких захисних заходів встановлюється на рівні національного законодавства, а також відповідно до міжнародних угод, договорів та конвенцій. Контроль у сфері промислової власності здійснює Всесвітня організація інтелектуальної власності (далі – ВОІВ), що входить до складу Організації Об'єднаних Націй та є однією з 16 (шістнадцяти) спеціалізованих організацій в її системі. ВОІВ розробляє міжнародні нормативно-правові акти в сфері розвитку, використання та охорони промислової власності, включає передбачені заходи охорони до національних програм держав-членів [7, с. 67]. Не дивлячись на те, що ВОІВ є основним суб'єктом захисту прав інтелектуальної власності на міжнародному рівні, існує потреба у більш детальному дослідженні інших суб'єктів такого захисту, у тому числі й на національному рівні окремих держав.

Питання і проблематика даної сфери захисту інтелектуальної власності досліджувалися у роботах багатьох українських і зарубіжних науковців, зокрема, Абдуліна А. І., Глухівського Л. Й., Крайнева П. П., Довгерта А. С., Шемшученка Ю. С., Мироненко Н. М., Мельника О. М., Підопригори О. А., Єрбоменка В. І., Орлюка О. П. та інших, у зв'язку з чим висловлювалися різні точки зору. Не дивлячись на існування великої кількості досліджень у даному напрямку, джо

цього часу відсутнє комплексне дослідження суб'єктів захисту інтелектуальної власності, що зумовлює потребу у вивченні даної теми.

Метою даної роботи є дослідження та діяльність суб'єктів захисту інтелектуальної власності на національному і міжнародному рівні, а також в окремих зарубіжних країнах.

Згідно визначеної мети, **завданнями** роботи є:

- Дослідити поняття, сутність та об'єкти захисту права інтелектуальної власності;
- Розглянути історичні аспекти формування і розвитку механізмів захисту права інтелектуальної власності в Україні;
- Визначити правові засади регулювання та суб'єктів захисту права інтелектуальної власності в Україні;
- Охарактеризувати Всесвітню організацію інтелектуальної власності як основну міжнародну організацію у системі суб'єктів захисту прав інтелектуальної власності;
- Дослідити особливості діяльності регіональних організацій на території Європи та Азії як суб'єктів захисту інтелектуальної власності;
- Охарактеризувати та визначити повноваження міжнародних регіональних організацій на території Африки у сфері захисту інтелектуальної власності;
- Дослідити систему та охарактеризувати суб'єктів захисту інтелектуальної власності в США;
- Дослідити види та повноваження суб'єктів захисту інтелектуальної власності в Німеччині та Великій Британії;
- Визначити особливості повноважень та сфери діяльності суб'єктів захисту інтелектуальної власності в Японії.

Об'єктом дослідження є теоретичні та практичні засади захисту прав інтелектуальної власності.

Предметом дослідження є практичні та теоретичні аспекти діяльності суб'єктів захисту права інтелектуальної власності.

Методи дослідження. При написанні роботи використано сукупність загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання: діалектичного, історичного, моделювання, формально-логічного, порівняльно-правового; статистичного, аналітичного тощо. За допомогою діалектичного та історичного методу досліджено загальнотеоретичні аспекти захисту права інтелектуальної власності в Україні та світі. Аналіз діяльності міжнародних та регіональних організацій як суб'єктів захисту інтелектуальної власності здійснювався за допомогою аналітичного та системного методів. Формально-логічний метод застосовано для з'ясування питань діяльності суб'єктів захисту інтелектуальної власності в окремих державах світу.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у комплексному дослідженні інституту захисту права інтелектуальної власності в Україні та світі. Визначено основні моделі побудови механізму захисту таких прав, а також можливість їх реалізації. Додатково, розглянуто міжнародні організації та визначено їх роль у процесі захисту права інтелектуальної власності.

Практичне значення полягає у можливості використання отриманих результатів у процесі подальшого вивчення специфіки захисту прав інтелектуальної власності у світі, а також розробк механізмів удосконалення даної сфери в Україні. До того ж, результати роботи може бути використано у процесі підготовки розділів підручників і навчальних посібників, навчально-методичних матеріалів, складанні навчальних робочих програм з дисципліни «Цивільне право», «Інтелектуальна власність».

Апробація результатів дослідження. За результатом роботи

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, 3 розділів, які охоплюють 9 підрозділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи - 88 сторінок, список використаної літератури налічує 80 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

1.1. Поняття, сутність та об'єкти захисту права інтелектуальної власності

Під категорією «інтелектуальна власність» необхідно розуміти сукупність конкретних об'єктів – результатів інтелектуальної, творчої діяльності людини [33, с. 154]. Суміжним поняттям є «право інтелектуальної власності», що може розглядатися в об'єктивному і суб'єктивному розумінні.

Об'єктивне значення характеризується як система правових норм, які регулюють суспільні відносини, що виникають внаслідок створення, використання та охорони результатів людської інтелектуальної або творчої діяльності.

В суб'єктивному значенні таке право розглядають як виключне право особи на результати на вільне володіння, користування та розпорядження результатами своєї інтелектуальної або творчої діяльності, а також їх охорону [58, с. 12].

Варто звернути увагу на те, що питання розмежування категорії «захист» та «охорона» є достатньо дискусійним. У науковій літературі до цього часу відсутнє їх чітке розмежування, не визначено єдиних принципів їх застосування у нормативних документах. Проте, як зазначає І.О. Дзера, сформовано тенденцію до правової охорони більш широким поняттям, порівняно з правовим захистом [16].

Дослідження поняття «захист права» завжди займало важливе місце в юридичній науці взагалі і в цивілістичній, зокрема, адже на захист права власності прямо чи опосередковано спрямовані норми багатьох галузей права (цивільного, кримінального, адміністративного та ін.) [15, с. 36-40]. Досліджуючи різноманітні підходи до розуміння категорії «захист права інтелектуальної власності» В.О. Жаров зазначає, що під нею потрібно розуміти передбачену законодавством діяльність відповідних державних органів по

визнанню, поновленню прав, а також усуненню перешкод, що заважають реалізації прав та законних інтересів суб'єктів права в сфері інтелектуальної власності [20, с. 34].

У загальному вигляді право на захист можна визначити як надану правомочній особі можливість застосування заходів правоохоронного характеру для відновлення її порушених прав чи таких, що оспорується. Право на захист являє собою самостійне суб'єктивне право. Воно з'являється у суб'єкта права лише в момент порушення або оспорування його прав та охоронюваних законом інтересів і реалізується в рамках охоронних цивільних, кримінальних та адміністративних правовідносин, які виникли при цьому.

До об'єктів права інтелектуальної власності Цивільний кодекс України відносить: твори науки, літератури і мистецтва; виконання творів; фонограми і відеограми; комп'ютерні програми; компіляції даних (бази даних); наукові відкриття; винаходи, корисні моделі, промислові зразки; компонування (топографії) інтегральних мікросхем; раціоналізаторські пропозиції; сорти рослин, породи тварин; комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення; комерційні таємниці [64]. Таким чином, варто зазначити, що усі перелічені об'єкти можуть виступати в якості об'єктів захисту прав інтелектуальної власності.

Захист права інтелектуальної власності та охоронюваних законом інтересів здійснюється у передбаченому законодавством порядку, тобто із застосуванням належних форм, засобів і способів захисту. Під формою захисту права розуміють комплекс внутрішньо узгоджених організаційних заходів щодо захисту права інтелектуальної власності та охоронюваних законом інтересів. Розрізняють дві основні форми захисту права інтелектуальної власності — юрисдикційну і неюрисдикційну.

За загальним правилом, суб'єкт права інтелектуальної власності здійснює захист своїх порушених прав шляхом звернення до судових органів. Юбільшість таких справ в Україні розглядається саме місцевими судами. У випадках, коли

обидві сторони спору мають статус юридичних осіб - справа має розглядатися у порядку господарського судочинства.

Наступним способом захисту власників прав інтелектуальної власності є захист своїх прав шляхом звернення до органів Державної фіскальної служби України. Зазначений механізм передбачає внесення товарів, які є об'єктами промислової власності до спеціального митного реєстру.

При цьому, потрібно звернути увагу на те, що такий спосіб захисту від недобросовісної конкуренції застосовується виключно для об'єктів промислової власності. При цьому, такий спосіб захисту має ряд переваг та недоліків. Так, до переваг такого способу захисту від недобросовісної конкуренції можливо віднести наступні:

- здійснення контролю за ввезенням контрафактного товару на митну територію України;
- короткі терміни, які встановлені для проведення процедури внесення об'єктів промислової власності до митного реєстру.

Натомість, до недоліків захисту від недобросовісної конкуренції шляхом звернення до органів Державної фіскальної служби України можливо віднести наступні:

достатньо складна процедура реалізація такого способу захисту, зокрема, внесення об'єктів промислової власності до митного реєстру;

низький рівень захисту інтересів суб'єкта господарювання, що пов'язано із тим, що у відповідності до п. 4 ст. 11 Митного кодексу України митні органи зобов'язані сприяти захисту об'єктам інтелектуальної власності, які належать суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності, а не захист їх прав та інтересів, зокрема, й у сфері захисту від недобросовісної конкуренції

Наступним, достатньо цікавим механізмом захисту прав інтелектуальної власності є можливість самозахисту від нечесних дій інших суб'єктів. При цьому, даний спосіб може бути застосований в якості способу захисту від недобросовісної конкуренції може бути застосований і по відношенню до прав на об'єкти інтелектуальної власності суб'єктів господарювання.

За своїм змістом поняття самозахисту передбачає використання суб'єктом засобів щодо протидії порушенням його інтересів, які не заборонені нормами діючого законодавства та не суперечать загальноприйнятим у суспільстві моральним засадам. Таким чином, власник об'єкта інтелектуальної власності, якому завдано шкоду внаслідок проявів недобросовісної конкуренції, по відношенню до нього, наділяється правом на вчинення самозахисту, зокрема, шляхом захисту прав та інтересів своїми власними діями і силами, що не передбачає звернення до судових інституцій або інших органів за допомогою. Як правило, самозахист здійснюється шляхом запровадження профілактичних заходів в напрямку запобігання проявам недобросовісної конкуренції.

Інтелектуальні права наділені досить специфічним способом їх створення, що в свою чергу зумовлює особливості їх об'єктів та методів правової охорони. Отже охорона таких видів прав здійснюється на різних рівнях та в різних напрямках, серед яких можна виділити наступні:

1. Міжнародно-правовий рівень, який містить низку міжнародних актів, які або ратифіковані Україною, або ж прийняті за її участю, в яких врегульовані стандарти міжнародної охорони і захисту. При цьому, потрібно приймати до уваги і численні міжнародні організації з питань інтелектуальної власності, які також здійснюють нормотворчу діяльність.

2. Національний рівень, до якого можна віднести різноманітні нормативно-правові акти у різних галузях, які містять положення стосовно інтелектуальної власності.

Таким чином, правову охорону інтелектуальної власності в Україні можливо визначити в якості забезпечення, як на національному, так і на міжнародному рівні можливостей суб'єктів авторських та суміжних прав набувати, реалізовувати та захищати власні права інтелектуальної власності. Іншими словами, це можна виразити як визнання за творцями або іншими особами таких прав інтелектуальної власності, як авторське, а також можливості їх захищати у випадку порушення [16, с. 86].

Загально визнаним у науці є визначення захисту авторських і суміжних прав інтелектуальної власності як певної сукупності заходів, які забезпечують відновлення або визнання їх, а також ж захист інтересів їх власників у випадках порушення або невизнання, що тягне за собою відповідальність порушників. Так, ст. 431 Цивільного кодексу України встановлюються наслідки порушення права інтелектуальної власності, зокрема, й не визнання таких прав, а також посягання на них, зазначаючи, що така відповідальність настає відповідно до вимог закону або договору. У випадках допущення таких порушень, правопорушник може нести відповідальність, в залежності від ступеню тяжкості такого порушення або його суспільної небезпечності

До того ж, ст. 51 Закону України "Про авторське право і суміжні права" встановлює порядок захисту авторських і суміжних прав та зазначає, що він здійснюється в порядку встановленому адміністративним, цивільним і кримінальним законодавством. Таким чином основними видами порушення визнаються: порушення майнових та особистих немайнових прав таких суб'єктів. Виходячи із зазначеного, можна зробити висновок, що основними видами відповідальністю може бути цивільно-правова, адміністративна та кримінальна.

Право на захист є одним із елементів суб'єктивних прав, до складу якого належить можливість правомочної особи застосовувати певні правоохоронні заходи, з метою відновлення її порушених чи оспорюваних прав. У науковій літературі зазначається, що кожне суб'єктивне цивільне право знаходиться під захистом, а власники таких прав наділені можливістю на їх захист у випадку, коли інші особи утворюють, оспорюють, посягають або порушують його. Традиційно визначають дві основні форми такого захисту: судовий, тобто юрисдикційний, а також позасудовий або неюрисдикційний.

Таким чином, особливістю юрисдикційного захисту є його судовий порядок, а також сприяння інших державних органів у встановленні істини по справі, в тому числі і проведення експертиз, а також проведення діяльності щодо попередження правопорушень у таких сферах. Юрисдикційну форму захисту розглядають як діяльність певних уповноважених державних органів,

спрямовану на здійснення захисту порушених або оспорюваних авторських та суміжних прав, сутність якої полягає у тому, що кожна особа, яка вважає, що її права порушені, має право звернутися за захистом до уповноважених державних органів або до суду з метою відновлення або захисту власних інтересів. Юрисдикційний захист в Україні здійснюється із застосуванням норм матеріального та процесуального права, а отже й притягнення до цивільно-правової відповідальності відбуваються на підставі норм цивільного та цивільно-процесуального законодавства, а до кримінальної шляхом застосування кримінального і кримінально-процесуального законодавства тощо.

На відміну від юрисдикційного захисту, неюрисдикційний передбачає самостійне, без залучення органів держави, здійснення громадянами або громадськими організаціями дій, направлених на припинення порушення, а також їх відновлення та створення сприятливих умов для їх реалізації. При цьому, такі заходи не можуть виходити за межі законною поведінки таких суб'єктів.

Захист прав та інтересів суб'єктів права інтелектуальної власності може здійснюватися шляхом встановлення обмежень, які мають досить велике значення у будь-якій системі захисту. Це зумовлено тим, що вони покликані на забезпечення загальноновизнаних цінностей, які зазвичай охороняються конституційними законами. Саме існування ефективної системи обмежень здатне віднайти баланс та узгодження між інтересами господарюючих суб'єктів та суспільства, при цьому, одночасно, встановлюючи рівновагу між доступом до товарів і послуг та їх споживанням.

Розмежування правової охорони та захисту прав інтелектуальної власності розроблено Р.Б Шишкою, який запропонував їх відокремлювати один від одного за різними критеріями.

1. В залежності від функціонального призначення: охорона має на меті попередження правопорушень, а захист відновлення порушених прав або відшкодування завданих збитків.

2. За підставами дії правового механізму: захист здійснюється в результаті правопорушення, а охорона має постійний характер.

3. За способами: захист можливий лише правовий заходами самостійного характеру, наприклад пред'явлення претензії заявлення вимог звернення до відповідних органів. Натомість, охорона здійснюється не лише правовими, але й технічними, організаційними або виховними методами. Тобто охорона є більш функціональною категорією.

4. За колом суб'єктів: до охорони прав інтелектуальної власності залучається більше коло осіб, наприклад, таких як спеціалісти у певній галузі, так і ні. Натомість на здійснення захисту уповноважені лише визначені органи та особи [26, с. 184].

Правова охорона інтелектуальних прав в Україні містить наступні елементи:

- закріплення основних положень у нормативно-правових актах, за допомогою яких здійснюється їх регулювання;
- враховуються норми міжнародно-правового регулювання такого правового інституту, а також здійснюється імплементація таких положень до національного законодавства;
- розробка заходів і методів здійснення захисту, що відображено у відповідних правових актах;
- організація системи державних органів, до повноважень яких належить охорона та захист;
- дослідження та визначення основних принципів, з метою застосування в подальшій регулятивній діяльності держави.

Таким чином, можливо зробити висновок, що захист права інтелектуальної власності передбачає можливість забезпечення прав суб'єктів такої власності на певні об'єкти. Об'єкт права інтелектуальної власності – результати творчої діяльності людини, щось якісно нове, що відрізняється неповторністю, оригінальністю і суспільно-історичною унікальністю, що зумовлює необхідність розвитку та забезпечення механізмів захисту таких прав.

1.2. Історичні аспекти формування і розвитку механізмів захисту права інтелектуальної власності в Україні та світі

Вперше питання щодо охорони інтелектуальних прав, зокрема авторського та суміжних з ним, постало наприкінці ХІХ століття. Зазначене було зумовлено масовими перекладами літературних творів або копіювання художніх робіт, та в подальшому, використовували за межами країни без дозволу справжніх авторів, видаючи за свої власні.

Необхідність вжиття заходів щодо охорони інтелектуальної власності виникла ще у 1873 році. Тоді, Урядом Австро-Угорської імперії було запропоновано іншим державам прийняти участь у Міжнародній виставці винаходів у Відні. Проте, останні відмовились, аргументуючи це недостатністю заходів для здійснення захисту прав на винаходи, представлений на виставці [7, с. 121].

У вітчизняному законодавстві першими законодавчих актами, що регулюють відносини в сфері творчої діяльності, були Маніфест від 17 червня 1812 г. «Про привілеї на різні винаходи і відкриття в ремеслах і художества» і затверджений 22 квітня 1828 Статут цензурний, що містив главу «Про творців і видавців» (§ 135-139), що доповнюється «Положенням про права творців». Однак ці закони були сформовані на базі феодалної системи привілеїв і спрямовані в першу чергу на захист інтересів видавців і промисловців-підприємців, оскільки саме їм необхідно було монопольное право на використання того чи іншого інтелектуального продукту. При цьому певні вигоди мали і автори, які одержували виключне право розпоряджатися результатом своєї праці. Таким чином, створення майнових прав авторів виявилось побічним результатом правового захисту прав їх видавців.

Спроби першого звукозапису було проведено в ХVІ столітті. Вважається, що першою людиною, який висловив ідею звукозапису і звуковідтворення, був француз Шарль Кро, який у 1867 році винайшов «аутографічеській телеграф». Для звукозапису використовувалися механічні інструменти: музичні шкатулки,

шарманки, іграшки, табакерки, годинники, баштові куранти, поліфонія та ін. Такі механізми застосували в каретах «зі звуковим супроводом».

Прагнення до більш яскравого і правдоподібного відображення реального світу призвело до виникнення живопису. Художники XIII-XVI ст. в якості основи для своїх творінь використовували дерево. У XVIII ст. європейські майстри живопису широко використовували папір.

Вперше питання щодо охорони інтелектуальних прав, зокрема авторського та суміжних з ним, наприкінці вже наприкінці XIX століття. Зазначене було зумовлено масовими перекладами літературних творів або копіювання художніх робіт, та в подальшому, використовували за межами країни без дозволу справжніх авторів, видаючи за свої власні.

Необхідність вжиття заходів щодо охорони інтелектуальної власності виникла ще у 1873 році. Тоді, Урядом Австро-Угорської імперії було запропоновано іншим державам прийняти участь у Міжнародній виставці винаходів у Відні. Проте, останні відмовились, аргументуючи це недостатністю заходів для здійснення захисту прав на винаходи, представлений на виставці [7, с. 121].

Поступово стали з'являтися все нові і нові об'єкти інтелектуальної власності. Виникнення більшості з них обумовлено розвитком техніки: фотографія, фонограма, передача організації ефірного або кабельного мовлення, топологія інтегральної мікросхеми та ін. В XX ст. з'явилися такі об'єкти інтелектуальної власності, як програми для ЕОМ, оцифровані твори і мультимедійні, «мережеві» твори, інтернет-сайти та ін.

Становлення права інтелектуальної власності виділяється, по-перше, зростаючими масштабами економічного обороту, в якому права на об'єкти інтелектуальної власності відіграють величезну роль, по-друге, розвиток міжнародного права інтелектуальної власності, при якому держави - виробники високо - технологічних товарів (США, Німеччина, Великобританія, Японія та ін.) намагаються скоротити свої втрати від конкуренції контрафактних товарів.

Важливим етапом подальшого розвитку державного захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності став висновок Стокгольмської конвенції 1967 року, за результатом якої створено ВОІВ, під егідою якої зосереджена міжнародна діяльність по співпраці в сфері всієї сукупності прав інтелектуальної власності. Мета функціонування ВОІВ- сприяти шляхом міжнародного співробітництва створенню, розповсюдженню, використанню та охороні творінь людського розуму з метою економічного, культурного і соціального розвитку всього людства. ВОІВ розташована в Женеві (Швейцарія).

Попередником ВОІВ було Об'єднане міжнародне бюро з охорони інтелектуальної власності, яке було утворено у кінці 1892 року шляхом об'єднання двох «міжнародних бюро»: міжнародного бюро Паризького союзу з охорони промислової власності, утвореного в 1884 року відповідно з Паризької конвенції, міжнародного бюро Бернського союзу з охорони літературних, художніх і наукових творів, створеного у 1887 році відповідно до ст. 16 початкового тексту Бернської конвенції.

Україна є країною-учасницею ВОІВ з 1970 року та підписантом міжнародних угод, що зобов'язують дотримуватись всіх міжнародних угод та політики розвитку охорони інтелектуальної власності.

1.3. Правові засади регулювання та суб'єкти захисту права інтелектуальної власності в Україні

У 1883 році одинадцятьма державами на Дипломатичній конференції в Парижі прийнято Паризьку конвенцію про охорону промислової власності.

Головною метою Паризької конвенції стало утворення певного Союзу з охорони промислової власності та встановлення для всіх держав-учасниць загальноприйнятих правил щодо охорони винаходів, корисних зразків, зазначення країни-походження товару та захисту від недобросовісної конкуренції.

Положення Паризької конвенції категоріально можна розділити на чотири

групи:

– Положення, які регулюють порядок подання заявки на патент іноземцями. Громадянам держав-учасниць в інших державах-учасницях надаються ті ж самі права стосовно охорони власності на промислові винаходи, що і її громадянам.

– Положення про конвенційний пріоритет. Для отримання захисту власних об'єктів інтелектуальної власності, заявнику тепер достатньо подати таку заявку в будь-якій державі-учасниці та протягом 12 місяців (для промислових зразків – 6 місяців) використати її як відліковий документ для подачі заявки в іншій державі-учасниці.

– Положення, направлені на запобігання зловживанню правом, пов'язаного з видачею патенту. Тобто визначаються загальні норми матеріального права, якими встановлюються права та обов'язки фізичних і юридичних осіб або внутрішньодержавним законодавством встановлюються певні положення, відповідно до таких норм.

– Четверта категорія встановлює адміністративні обмеження, направлені на реалізацію Конвенції.

До зазначеної Конвенції вже приєдналося 177 держав світу. Україною вона була ратифікована 25 грудня 1991 року.

Вже у вересні 1886 року було прийнято один з найдавніших нормативно-правових актів у сфері авторського права – Бернську конвенцію про охорону літературних і художніх творів. Остання редакція зазначеної Конвенції була прийнята у 1971 році.

Основними положеннями даної Конвенції є:

– захист всіх творів у галузі літератури, мистецтва та науки, незалежно від форми їх зовнішнього вираження;

– охороні авторського права підлягають всі твори, незалежно від наявності його реєстрації;

– громадянам держав-учасниць надається та сама правова охорона на території інших держав, як і їх громадянам;

– право авторської власності є непорушним, незалежно від існування в країні походження їх охорони.

Станом на сьогоднішній день державами-учасницями Бернської конвенції є 178 країн. В Україні вона була ратифікована 25 жовтня 1995 року.

Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення (Римська конвенція) була прийнята у 1961 році. За своїм змістом дуже схожа на Бернську конвенцію, проте стосується охорони суміжних з авторськими прав.

До вищезазначеної Конвенції приєдналося 94 країни, серед них і Україна – 20.09.2001 року.

Найробський договір про охорону олімпійського символу було укладено в 1981 році. Зазначеним договором забороняється використовувати олімпійський символ - п'ять олімпійських кілець, без дозволу Міжнародного олімпійського комітету.

На сьогоднішній день договір підписали 40 країни, серед них і Україна - 13.03.1998 року.

Будапештський договір про міжнародне визнання депонування мікроорганізмів з метою патентної процедури було підписано у 1977 році. Передбачено єдине депонування в одній країні, за вибором автора винаходу, зі сплатою єдиного державного мита.

Україна приєдналася до договору 2 липня 1997 року. Загальна кількість держав, що підписали зазначений договір складає 47 учасників.

Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків підписана у 1891 році, проте остання редакція датується 1967 роком. Передбачається накладення арешту на всі товари, що ввозяться на територію держав-учасниць із зазначенням їх погодження саме з цих країни, якщо це не відповідає дійсності [60, с. 79].

На сьогоднішній день вона підписана 106 країнами. Україна приєдналася до зазначеної угоди 25 грудня 1991 року.

Договір про закони щодо торговельних марок підписано в Женеві у 1994 році. Метою договору є розробка зручних національних та регіональних систем

реєстрації.

Україна є учасницею зазначеного договору з 01 червня 1996 року. Загальна кількість учасників - 59 країн.

Міжнародна конвенція з охорони нових сортів рослин, яка прийнята у 1961 році, передбачає заходи щодо вдосконалення законодавства у сфері охорони сортів рослин.

Україною зазначена конвенція ратифікована 02 серпня 2006 року. Всього 73 країни приєдналися до даного договору.

Страсбурзькою угодою про Міжнародну патентну класифікацію (Страсбурська угода) прийнято єдину міжнародну патентну класифікацію у 1971 році. Зазначена класифікація поділяє техніку на 8 видів, 118 класів, 624 підкласи та більше 67 000 дробових рубрик.

До Страсбурзької угоди Україна приєдналася лише у 2010 році. Загальна кількість учасників налічує 62 країни.

Також, Україна є членом Союзу МПК.

Ніццька угода про міжнародну класифікацію товарів та послуг для цілей реєстрації знаків встановлює єдину міжнародну класифікацію товарів і послуг, що містить 42 класи для 34 товарів та 8 послуг.

Україна приєдналася до угоди 1 червня 2000 року та є членом Ніццького союзу. Всього вищезазначену угоду підписало 88 країн.

Віденська угода про встановлення Міжнародної класифікації зображувальних елементів знаків (Віденська угода), якою у 1973 році введено відповідну класифікацію.

Всього до Віденської угоди приєдналося 34 країни, серед них і Україна - 29 квітня 2009 року. Також, Україна є членом Асамблеї Віденського союзу.

Локарнська угода про встановлення Міжнародної класифікації промислових зразків (Локарнська угода) затвердила у 1968 році відповідну класифікацію, яка містить 32 класи та 223 підкласи.

Всього до Локарнської угоди приєдналося 58 держав-учасниць, серед них і Україна - 7 квітня 2009 року. Також, Україна є членом Асамблеї Локарнського

союзу.

Договір про патентну кооперацію, який підписано у Вашингтоні 1970 року, передбачено спрощення процедури отримання патенту на винахід або групу винаходів у різних країнах.

Державами учасницями є 153 країни, серед них і Україна, яка приєдналася 25 грудня 1991 року. Україна є членом Асамблеї Союзу РСТ.

Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків і Протокол до Мадридської угоди було підписано у 1981 році та доповнено Мадридським протокол у 1989 році. Зазначеною угодою передбачено подання однієї заявки на реєстрацію французькою мовою та сплату єдиного мита. Охорона такого права розповсюджується на всі держави-учасниці протягом 20 років [32, с. 108].

На сьогоднішній день підписантами даної угоди є 183 держави, в тому числі й Україна з 26 серпня 1992 року. Україна є членом Асамблеї Мадридського союзу.

Гаазька угода про депонування промислових зразків (Гаазька угода) підписана у 1925 році. Основною метою зазначеною угоди було спрощення бюрократизму при забезпеченні охорони права власності на промислові зразки та проведенні його реєстрації.

Угода підписана 73 країнами світу, серед яких і Україною - 28 травня 2002 року. Україна входить до Асамблеї Гаазького союзу.

Лісабонську угоду про охорону найменувань місць походження та їх міжнародної реєстрації було підписано у 1958 році. Її положеннями передбачено охорону місця реєстрації товару до моменту його захисті в країні походження.

Україна не є учасницею Лісабонської угоди, а всього її підписали 30 країн.

Вищезазначений перелік міжнародних угод у сфері інтелектуальної власності не є повним. Взагалі налічується більше тридцяти конвенцій, угод та договорів у різних галузях охорони інтелектуальної власності.

При розробленні національного законодавства України у сфері інтелектуальної власності було висунуто завдання – максимально використати правові норми, визнані всіма цивілізованими країнами світу.

Основним джерелом права інтелектуальної власності, звичайно ж, є Конституція України, ч. 1 ст. 54 якої встановлює гарантії на свободу будь-якого виду творчої діяльності людини, захист їх прав, а також моральних та матеріальних, які є наслідок здійснення різних видів інтелектуальної власності. Також, ч. 1 ст. 41 забезпечується право кожної особи на результати власної інтелектуальної або творчої діяльності, а також здійснювати права користування, володіння і розпорядження ними. Ще однією нормою Основного закону, а сам ч. 2 ст. 54, гарантується право кожної особи на встановлення заборон третім особам на користування або розпорядження результатами їх інтелектуальної та творчої діяльності без попереднього отримання погодження автора, за виключенням випадків, передбачених законом.

Також, беручи за основу загальноприйняті міжнародні норми, в Україні розроблено та прийнято низку законодавчих актів у сфері інтелектуальної власності, що максимально ґрунтуються на правових нормах, визначених багатьма розвинутими країнами світу.

Окремі питання, що стосуються права інтелектуальної власності, регулюються законами «Про кінематографію», «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», «Про телебачення і радіомовлення», «Про видавничу справу», «Про театри і театральну справу», «Про культуру», «Про архітектурну діяльність», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про охорону прав на промислові зразки», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на зазначення походження товарів», «Про охорону прав на сорти рослин», «Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів» тощо.

Порушення прав інтелектуальної власності може мати своїм наслідком притягнення не лише до цивільно-правової, а й до адміністративної чи кримінальної відповідальності. Тому джерелами авторського права є також Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кримінальний кодекс України. Відносини, що виникають у зв'язку із створенням і використанням творів, регулюються також підзаконними нормативно-правовими актами,

зокрема, Постановами Кабінету Міністрів України «Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір», «Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав», «Про розміри відрахувань до фондів творчих спілок України за використання творів літератури і мистецтва», «Про затвердження правил роздрібної торгівлі примірниками аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних».

Крім того, при регулюванні відносин інтелектуальної власності у разі необхідності застосовуються міжнародні договори у сфері інтелектуальної власності, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Перелік таких договорів наведено в Інформаційному листі Вищого Господарського суду України від 08.10.2003 № 01-8/1199 "Про нормативно-правові акти, що регулюють питання, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності".

Значним досягненням правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності є прийняття 16 січня 2004 року нового Цивільного кодексу України, більшість норм якого по інтелектуальній власності містяться в книзі четвертій "Право інтелектуальної власності". Книга IV ЦК України враховує сучасний стан економіки, національні традиції і звичаї, вона максимально наблизила систему охорони інтелектуальної власності до світових стандартів, в ній знайшли відображення останні найновіші досягнення як світової, так і вітчизняної правової науки, врахований досвід правозастосовчої практики.

Книга містить загальні положення про право, основні норми авторського права, суміжних прав, права інтелектуальної власності на наукове відкриття, винахід, корисну модель, промисловий зразок, раціоналізаторську пропозицію, компонування інтегральної мікросхеми, сорт рослин, породи тварин, а також торгову марку (знак для товарів і послуг), географічну вказівку і комерційну таємницю.

Чітко визначається поняття "право інтелектуальної власності", відображається його співвідношення з правом власності на річ, визначаються об'єкти, суб'єкти права, зміст майнових і особистих немайнових прав інтелектуальної власності, підстави їх виникнення, умови використання об'єктів інтелектуальної власності і передачі прав на них, визначаються наслідки порушення права інтелектуальної власності і способи судового захисту.

ЦК України дає перелік об'єктів права інтелектуальної власності. Цей перелік не виключний, він може постійно поповнюватися новими результатами творчої діяльності.

На сьогодні велика увага приділяється проблемам правової охорони інтелектуальної власності. Стимулювання розвитку та охорони інтелектуальної власності набуває ролі одного з найважливіших чинників політико-економічних відносин та економічної безпеки як в середині кожної розвиненої країни, так і в міжнародних відносинах.

До порушення права інтелектуальної власності відносяться: піратство (опублікування, відтворення, ввезення (вивезення) на митну територію України, розповсюдження контрафактних примірників творів, фонограм, відеограм, програм організацій мовлення), плагіат (оприлюднення повністю або частково чужого твору під іменем особи, яка не є автором твору), підроблення, зміна інформації тощо.

До системи суб'єктів захисту прав інтелектуальної власності в Україні можливо віднести наступних: судові інституції, органи Антимонопольного комітету України (далі - АМК України), органи Державної фіскальної служби України, правоохоронні органи, а також самі власники об'єктів інтелектуальної власності.

За загальним правилом, у першу чергу суб'єкти, права та інтереси яких було порушено, має право на обрання адміністративного способу захисту своїх прав, що передбачає звернення до АМК України або його територіальних органів. Варто звернути особливу увагу на те, що в Україні відсутній єдиний нормативно-правовий документ, положеннями якого було б врегульовано процедуру розгляду

відповідних заяв. До того ж, компетенція АМК України поширюється виключно на випадки, коли існує потреба у захисті прав інтелектуальної власності виключно господарюючого суб'єкта.

Наступним суб'єктом захисту є судові органи загальної чи господарської компетенції, що залежить виключно від суб'єктного складу відповідного спору. Додатково можливо зауважити, що реформа судової системи передбачає створення окремого судового органу - Вищого інтелектуального суду з питань інтелектуальної власності, проте, до цього часу проводяться конкурси на зайняття відповідних посад.

Так, ст. 431 Цивільного кодексу України встановлюються наслідки порушення права інтелектуальної власності, зокрема, й не визнання таких прав, а також посягання на них, зазначаючи, що така відповідальність настає відповідно до вимог закону або договору. У випадках допущення таких порушень, правопорушник може нести відповідальність, в залежності від ступеню тяжкості такого порушення або його суспільної небезпечності [64]. При цьому доцільно звернути увагу, наприклад, на ст. 51 Закону України "Про авторське право і суміжні права" встановлює порядок захисту авторських і суміжних прав та зазначає, що він здійснюється в порядку встановленому адміністративним, цивільним і кримінальним законодавством. Таким чином основними видами порушення визнаються: порушення майнових та особистих немайнових прав таких суб'єктів [49]. Виходячи із зазначеного, можна зробити висновок, що основними видами відповідальності може бути цивільно-правова, адміністративна та кримінальна. Отже, суб'єктами захисту прав інтелектуальної власності в Україні є не лише судові органи, але й правоохоронні.

Додатково потрібно звернути увагу на Вищий інтелектуальний суд з питань інтелектуальної власності. Не дивлячись на те, що фактично він не функціонує, його не можливо не сприймати в якості суб'єкта захисту прав інтелектуальної власності, оскільки нормами діючого законодавства він передбачений. До того ж, законодавець чітко визначив, що однією з цілей створення такого судового органу є захист прав інтелектуальної власності, а у випадку допущення їх порушень -

відновлення. Специфікою діяльності даного судового органу є його юрисдикція, яка поширюється виключно на спори, пов'язані з об'єктами інтелектуальної власності, проте, у цілому процесуальна процедура розгляду справ залишається незмінною [53].

Наступним суб'єктом захисту суб'єктів права інтелектуальної власності від недобросовісної конкуренції є захист своїх прав шляхом звернення до органів Державної фіскальної служби України. Зазначений механізм передбачає внесення товарів, які є об'єктами промислової власності до спеціального митного реєстру.

При цьому, потрібно звернути увагу на те, що такий спосіб захисту від недобросовісної конкуренції застосовується виключно для об'єктів промислової власності. Такий спосіб захисту має ряд переваг та недоліків. Так, до переваг такого способу захисту від недобросовісної конкуренції можливо віднести наступні:

- здійснення контролю за ввезенням контрафактного товару на митну територію України;
- короткі терміни, які встановлені для проведення процедури внесення об'єктів промислової власності до митного реєстру.

Натомість, до недоліків захисту від недобросовісної конкуренції шляхом звернення до органів Державної фіскальної служби України можливо віднести наступні:

- достатньо складна процедура реалізація такого способу захисту, зокрема, внесення об'єктів промислової власності до митного реєстру;
- низький рівень захисту інтересів суб'єкта господарювання, що пов'язано із тим, що у відповідності до п. 4 ст. 11 Митного кодексу України митні органи зобов'язані сприяти захисту об'єктам інтелектуальної власності, які належать суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності, а не захист їх прав та інтересів, зокрема, й у сфері захисту від недобросовісної конкуренції [41].

З метою реалізації інституціональної реформи у сфері державного управління правової охорони інтелектуальної власності у 2016 році схвалено

Концепцію реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні [52]. Одним із етапів такого реформування стала ліквідація Державної служби інтелектуальної власності України, функції якої передано до Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [14].

З метою підвищення ефективності захисту прав інтелектуальної власності у 2018 році створено державну організацію «Національний офіс інтелектуальної власності», на який покладено повноваження з питань інтелектуальної власності на території України [44]. До ключових функцій у сфері захисту прав інтелектуальної власності зазначеної організації можливо віднести наступні: провадження інформаційної та видавничої діяльності, узагальне практи у сфері захисту прав інтелектуальної власності, розробка пропозицій стосовно удосконалення законодавства та державної політики у сфері охорони та захисту інтелектуальної власності, визначення ключових напрямів розвитку сфери інтелектуальної власності. Отже, можливо зазначити, що «Національний офіс інтелектуальної власності» здійснює більш консультативну та інформаційну діяльність, що у свою чергу сприяє удосконаленню механізмів захисту прав інтелектуальної власності в Україні.

Суб'єкти права інтелектуальної власності одночасно наділені й статусом суб'єктів захисту таких прав. Їх повноваження з даного питання прийнято називати самозахистом, оскільки він передбачає самостійне, без залучення органів держави, здійснення громадянами або громадськими організаціями дій, направлених на припинення порушення авторських та суміжних прав, а також їх відновлення та створення сприятливих умов для їх реалізації. При цьому, такі заходи не можуть виходити за межі законною поведінки таких суб'єктів.

На жаль, незважаючи на те, що в Україні вже сформована нормативно-правова база у сфері інтелектуальної власності та створено систему суб'єктів захисту таких прав, залишається велика кількість неврегульованих питань. Внаслідок цього існує потреба у дослідженні специфіки діяльності суб'єктів захисту права інтелектуальної власності на прикладі окремих держав та міжнародних організацій.

РОЗДІЛ 2

МІЖНАРОДНІ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТИ ЗАХИСТУ ІНТЕЛКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

2.1. Всесвітня організація інтелектуальної власності як основна міжнародна організація у системі суб'єктів захисту прав інтелектуальної власності

Наявність у світі цілої низки міжнародних правових актів з питань інтелектуальної власності без існування певних міжнародних інституцій, які могли забезпечувати їх дотримання, було б не зовсім логічним.

У 1883 році було укладено Паризьку конвенцію з охорони промислової власності, а вже в 1886 році - Бернську конвенцію з охорони літературних та художніх творів. Саме завдяки цим двом конвенціям започаткували ідею створення Міжнародного бюро.

А лише в 1967 році було укладено конвенцію про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності, яка набула чинності в 1970 році. ВОІВ є одним із структурних підрозділів Організації Об'єднаних Націй. Україна є повноправним членом ВОІВ та однією із п'ятдесяти однієї держав-засновниць.

Україна приймає активну участь у засіданнях керівних підрозділів ВОІВ та у діяльності її профільних комітетів [9, с. 25].

У 1992 році Україна підтвердила свій намір продовжувати дотримуватись положень міжнародного законодавства в сфері інтелектуальної власності та їх імплементацію в національне законодавство держави. На сьогоднішній день ВОІВ об'єднує 193 держави в своєму бажанні забезпечити належний захист об'єктів інтелектуальної власності.

ВОІВ - це відомство Організації Об'єднаних Націй, що функціонує як глобальний форум з питань інтелектуальної власності (патенти, авторські права, товарні знаки та дизайни), політики, інформації та співпраці. Діяльність ВОІВ зосереджена на: сприянні розвитку збалансованої та ефективної міжнародної

системи інтелектуальної власності; надання глобальних послуг для захисту інтелектуальної власності на глобальному рівні та вирішення суперечок; обмін знаннями та інформацією з питань, пов'язаних з інтелектуальною власністю; та заохочення співпраці й пропонування програм щодо нарощування потенціалу, спрямованих на те, щоб дати можливість країнам використовувати об'єкти інтелектуальної власності для економічного, соціального та культурного розвитку.

Основними завданнями ВОІВ є:

- сприяння співробітництву держав між собою з метою забезпечення охорони прав інтелектуальної власності;
- забезпечує адміністративне співробітництво міжнародних союзів та інших організацій в галузі інтелектуальної власності, що створені на підставі конвенцій або інших міжнародних угод.
- надає допомогу в розробці та здійсненні заходів з метою забезпечення охорони інтелектуальної власності.

З метою забезпечення здійснення захисту права інтелектуальної власності забезпечується ВОІС шляхом:

- надання технічної допомоги країнам, що малорозвинені у сфері інтелектуальної власності;
- заохочення прийняття нових міжнародно-правових актів, які забезпечують охорону інтелектуальної власності;
- підтримки співробітництва держав-учасниць між собою в даній сфері;
- надання допомоги країнам щодо приведення внутрішньодержавного законодавства до міжнародних норм;
- забезпечення розвитку міждержавних відносин з метою удосконалення міжнародно-правового захисту інтелектуальної власності тощо.

Структуру ВОІВ складають три основні керівні органи:

1. Генеральна асамблея ВОІВ до складу якої входять держави-учасниці, які є членами Паризької та Бернської конвенцій або які входять до складу будь-якого

іншого союзу з питань охорони інтелектуальної власності.

2. Конференція - членами є всі держави-учасниці ВОІВ, незалежно від їх приєднання до будь-якого іншого міжнародного союзу з питань захисту інтелектуальної власності.

3. Координаційний комітет, до складу якого входить 68 держав, узгоджує діяльність Паризького та Бернського союзів. Також, до його компетенції належить координація діяльності ВОІВ.

Взагалі ВОІВ адмініструє дотримання 26 міжнародних конвенцій, договорів та угод у сфері інтелектуальної власності [44].

Потрібно зазначити, що окрім керівних органів у системі ВОІВ функціонує вісім основних комітетів, до компетенції яких належить вирішення окремих питань, в залежності від сфери їх відання. У зв'язку із цим пропонуємо звернути увагу на кожен комітет більше детальну увагу.

Першим комітетом у структурі ВОІВ є Комітет з питань програми та бюджету, який утворюється Генеральною Асамблеєю ВОІВ для розгляду програм, бюджету та фінансів. Зазначений Комітет проводить щорічні сесії у позабюджетні та дворічні сесії у бюджетні періоди. Комітет на своїх сесіях вирішують питання, що стосуються дворічної програми та бюджету ВОІВ, звіту про діяльність ВОІВ, фінансової звітності, звітів зовнішнього аудитора та інших суміжних тем. Рекомендації Комітету надаються Генеральній Асамблеї, іншим органам держав-членів ВОІВ та профспілкам, які адмініструються ВОІВ, для подальшого врахування в роботі.

Другим підрозділом у системі ВОІВ є Постійний комітет з авторського права та суміжних прав. Він функціонує з 1998 року. Основною метою діяльності зазначеного комітету є вивчення питань матеріального права або гармонізації в галузі авторського права та суміжних прав.

Комітет складається з усіх держав - членів ВОІВ чи Бернського союзу, спостерігачів, деяких держав-членів ООН, які не є членами ВОІВ або Бернського союзу, а також інших міжурядових та неурядових організацій. Постійний комітет

формулює рекомендації для розгляду Генеральною Асамблеєю ВОІВ або Дипломатичною конференцією.

На сьогоднішній день актуальним питанням на засіданнях Постійного комітету з авторського права та суміжних прав є обговорення обмежень та винятків з авторського та суміжних прав у різних державах. Важливість даного напрямку дослідження полягає у необхідності підтримання належного балансу між інтересами правовласників та користувачів захищених творів, оскільки закони про авторське право допускають певні обмеження економічних прав, тобто випадки, коли захищені твори можуть використовуватися без дозволу власника прав як на оплатній, так і безоплатній основі.

В межах вивчення даного питання Постійним комітетом з авторського права та суміжних прав було проведено дослідження у 2008, 2014 та 2015 році, що стосувалися вивчення національного законодавства 188 держав світу на предмет наявності у правових нормах виключень із авторського права. За результати останнього дослідження у 2015 році Комітетом було зазначено, що такі виключення містяться у законодавчих нормах 156 держав та стосуються, зокрема, надання доступу до творів бібліотекам [44].

Наступним напрямком роботи Постійного комітету з авторського права та суміжних прав є питання необхідності оновлення міжнародного захисту організацій мовлення. Основною проблемою у даній сфері є існування потреби в оновленні захисту організацій мовлення, які є власниками суміжних прав, у відповідь на цифрові та інші нові технології та зростання використання Інтернету. З моменту прийняття Римської конвенції в 1961 р. у секторі мовлення відбулися важливі події в галузі технологій та ринку. Цей процес був розпочатий на Всесвітньому симпозіумі ВОІВ з прав мовників, який відбувся в Манілі в 1997 році.

Важливість даного питання підкреслювалася ще у 2006 році. Так, у 2006 році Генеральною Асамблеєю ВОІВ, держави-члени прийняли рішення щодо необхідності скликання двох спеціальних сесій Постійного комітету з авторського права та суміжних прав, з метою уточнення невирішених питань. Ці

сесії мали на меті узгодження та доопрацювання підходу на основі сигналів, цілей, конкретного обсягу та об'єкта захисту з метою подання на дипломатичну конференцію переглянутої базової пропозиції.

Дві спеціальні сесії відбулися в Женеві з 17 по 19 січня та з 18 по 22 червня 2007 року. Друга спеціальна сесія показала відсутність консенсусу щодо деяких ключових питань. На сьогоднішній день питання захисту прав організацій мовлення залишається в порядку денному Постійного комітету з авторського права та суміжних прав для його чергових сесій.

У 1998 році в системі ВОІВ було створено Постійну комісію з питань патентного права, яка має статус форуму для обговорення питань, сприяння координації та надання вказівок щодо поступового міжнародного розвитку патентного права. Працюючи з кластерами взаємопов'язаних питань, а не працюючи окремо над окремими питаннями, він має на меті забезпечити державам-членам ефективний механізм встановлення пріоритетів та розподілу ресурсів, а також забезпечити координацію та безперервність взаємопов'язаної роботи. До складу Комітету входять усі держави-члени ВОІВ чи Паризького союзу. Як спостерігачі, деякі члени ООН, які не є членами ВОІВ або Паризького союзу, а також низка акредитованих міжурядових та неурядових організацій також беруть участь у засіданнях Постійної комісії з питань патентного права [44].

Наступна сесія Постійної комісії з питань патентного права запланована на 07-10 грудня 2020 року. До порядку денного даної сесії включено наступні питання:

- надання звіту про стан міжнародної патентної системи, із приділенням уваги деяким аспектами національного та регіонального патентного законодавства;
- обговорення обмежень та виключень з патентних прав;
- обговорення якості патентів з метою рбміну інформацією з питань патентоспроможності розробок на базі штучного інтелекту;

- обговорення питань між державами-членами щодо проблем та перспективи застосування різноманітних видів положень про ліцензування патентних прав у сфері технологій охорони здоров'я;
- огляд ініціативних проектів із загальнодоступних баз даних про статус патентів на лікарські засоби та вакцини;
- обговорення проблеми забезпечення конфіденційності спілкування між клієнтами та їх патентними повіреними;
- нарада з питань обміну інформацією на рівні держав-членів про патентно-правові норми та практики, у тому числі щодо достатності розкритті та ефективності передачі технологій [44].

Також з 1998 року в системі ВОІВ функціонує Постійна комісія з питань права на товарні знаки, промислові зразки та географічні зазначення. Основною метою діяльності зазначеної комісії є виконання повноважень форуму з обговорення питань, сприяння координації та надання вказівок щодо поступового розвитку міжнародного права щодо товарних знаків, промислових зразків та географічних зазначень, включаючи гармонізацію національного законодавства та процедур.

Участь у Постійній комісії з питань права на товарні знаки, промислові зразки та географічні зазначення можуть приймати участь усі члени ВОІВ або Паризького союзу охорони промислової власності. Спеціальне правило процедури поширює членство без права голосу на Європейський Союз. Крім того, держави-члени ООН, які не є членами ВОІВ або Паризького союзу, міжурядові організації та неурядові організації, акредитовані зі статусом спостерігача у ВОІВ, можуть приймати участь у Комітеті в якості спостерігача [44].

Наступна сесія Постійної комісії з питань права на товарні знаки, промислові зразки та географічні зазначення запланована на 23-26 листопада 2020 року. До порядку денного даної сесії включено наступні питання:

- проведення аналізу відповідей, отриманих за результатами опитування з питань дизайну графічного інтерфейсу користувачів та графічних символів;
- розгляд оновленої інформації від держав-членів про Службу цифрового доступу до пріоритетних документів;
- розгляд пропозицій делегацій різних держав з питань охорони назви країн та національна значимих географічних назв;
- обговорення інформації про пов'язані з товарними знаками аспекти системи доменних імен тощо.

Наступним підрозділом ВОІВ є Міжурядовий комітет з питань інтелектуальної власності та генетичних ресурсів, традиційних знань та фольклору, на якого покладено повноваження щодо проведення текстових переговорів для доопрацювання угоди про міжнародний правовий документ щодо захисту традиційних знань, традиційних виразів культури та генетичні ресурси.

Протягом 2020-2021 років Комітет планує пришвидшити роботу з метою доопрацювання угоди про міжнародно-правові інструменти, що стосуються інтелектуальних властивостей, який забезпечить збалансований та ефективний захист генетичних ресурсів, традиційних знань та традиційних виразів культури. Відповідно до плану роботи на 2020-2021 роки Комітетом планується реалізація наступних заходів:

- проведення переговорів щодо генетичних ресурсів з акцентом на вирішення невирішених питань та розгляду варіантів проекту правового документа;
- проведення переговорів щодо традиційних знань та традиційних виразів культури з акцентом на вирішення наскрізних питань та розгляду варіантів проекту правового документа;
- підготовка проектів документів та передача на розгляд Генеральної Асамблеї ВОІВ [44].

Наступним підрозділом ВОІВ є Комітет з питань розвитку та інтелектуальної власності, що створений Генеральною Асамблеєю ВОІВ у 2008 році. До ключових завдань Комітету на 2020 рік можливо віднести такі як:

- розробка робочої програми для реалізації 45-х прийнятих рекомендацій порядку денного розвитку;
- контроль, оцінювання, обговорення та підготовка звітів про виконання всіх прийнятих рекомендацій; і з цією метою координувати з відповідними органами ВОІВ;
- обговорення питань, пов'язаних з інтелектуальною власністю та розвитком, за погодженням Комітету, а також за рішеннями Генеральної Асамблеї [78].

Комітет щорічно звітує та вносить рекомендації Генеральній Асамблеї ВОІВ. Він складається з усіх держав-членів ВОІВ і відкритий для участі в якості спостерігачів для усіх міжурядових та неурядових організацій, що мають статус постійних спостерігачів у ВОІВ, та інших міжнародних організацій, прийнятих Комітетом на спеціальній основі.

На черговій сесії Комітету з питань розвитку та інтелектуальної власності, що відбулася 9-13 листопада 2020 року проведено наступні заходи:

- моніторинг, оцінка, обговорення та розгляд звітів, що стосуються виконання усіх рекомендацій у сфері розвитку інтелектуальної власності;
- розгляд програм окремих держав щодо виконання рекомендацій Комітету;
- надання технічної допомоги ВОІС у сфері співпраці з метою розвитку тощо.

У системі ВОІВ функціонує Комітет зі стандартів, який є спільним міжнародним форумом для обговорення та досягнення згоди щодо стандартів ВОІВ, включаючи їх перегляд та розробку. Він також займається іншими питаннями, що стосуються інформації та документації щодо інтелектуальної власності. Комітет був створений державами-членами ВОІВ на Генеральній

Асамблеї, що відбулася в 2009 році, і наразі він збирається щорічно. До складу комітетів входять усі держави-члени ВОІВ, а також ряд спостерігачів.

Комітет зі стандартів створює цільові групи, що складаються з політиків та експертів, призначених членами Комітету та спостерігачами для вирішення конкретних завдань, таких як розробка стандартів ВОІВ. На сьогоднішній день перед Комітетом поставлено шість основних завдань, які є наступними:

1. Завдання № 1 «Зв'язок з машинами». Передбачає підготовку рекомендацій щодо обміну даними, за допомогою машинного зв'язку.

2. Завдання № 2 «Стратегії ІКТ та стандарти ВОІВ». Існує необхідність у підготовці пропозицій щодо дорожньої карти майбутнього розвитку та вдосконалення стандартів ВОІВ, включаючи рекомендації щодо політики, з метою більш ефективного виробництва, обміну та використання даних ВОІВ та іншими зацікавленими сторонами.

3. Завдання № 3 «Блокчейн для інтелектуальної власності». Передбачає наступні заходи:

- дослідження можливості використання технології блокчейну в процесах забезпечення захисту прав інтелектуальної власності, обробки інформації про об'єкти інтелектуальної власності та їх використання;

- збирання інформації про розробки щодо використання та досвід роботи з блокчейном, оцінювати поточні галузеві стандарти щодо блокчейну та розглядати переваги;

- розробка довідкових моделей використання технології блокчейн в галузі ІВ, включаючи керівні принципи, загальну практику та використання термінології як основи, що підтримує співпрацю, спільні проекти та підтвердження концепції;

- підготовка пропозиції щодо нового стандарту ВОІВ, що підтримує потенційне застосування технології блокчейн в екосистемі інтелектуальної власності.

4. Завдання № 4 «3D-моделі та 3D-зображення», що передбачає підготовку пропозицій та рекомендацій щодо тривимірних (3D) моделей та зображень.

5. Завдання № 5 «Цифрова трансформація». Перегляд стандартів VOIB: ST.6, ST.8, ST.10, ST.11, ST.15, ST.17, ST.18, ST.63 та ST.81 з огляду на електронну публікацію IP-документації та висунення пропозицій про перегляд цих стандартів, якщо це необхідно.

6. Завдання № 6 «Специфікація JSON». Підготовка пропозицій стосовно рекомендацій щодо ресурсів JavaScript Object Notation (JSON), сумісних зі стандартом VOIB ST.96, які будуть використовуватися для подання, обробки, публікації та / або обміну інформацією про інтелектуальну власність.

І останнім структурним підрозділом у системі VOIB є Консультативний комітет з питань примусового виконання, який заснований Генеральними асамблеями VOIB 2002 року з мандатом здійснювати технічну допомогу та координацію у сфері правозастосування (встановлення норм явно виключається з повноважень). Таким чином, дос основних повноважень Консультативного комітету можливо віднести наступні:

- координація з державними та приватними організаціями щодо боротьби з підробкою та піратством;
- народна освіта;
- допомога;
- координація для проведення національних та регіональних навчальних програм для всіх відповідних зацікавлених сторін;
- обмін інформацією з питань забезпечення [86].

Додатково варто звернути увагу на те, що VOIB пропонує широкий спектр глобальних послуг для захисту інтелектуальної власності через кордони, у тому числі й для вирішення спорів щодо інтелектуальної власності у поза судовому порядку.

VOIS пропонує високоефективні та недорогі послуги для задоволення потреб у сфері інтелектуальної власності на протязі усього життєвого циклу

інтелектуальної власності залежно від того, чи надаються послуги транснаціональному бізнесу або є індивідуальному підприємцю. До таких послуг належать наступні:

- глобальні бази даних ВОІС, що забезпечують будь-якій особі легкий доступ з будь-якого місця на планеті до величезної кількості інформації, що стосується системи інтелектуальної власності;
- глобальні послуги ВОІС з високоефективної та недорогої охорони інтелектуальної власності у різних країнах, включаючи патенти, товарні знаки та промислові зразки, що забезпечують тим самим захистом бізнесу та інвестицій в інновації;
- Центр ВОІС з арбітражу та посередництва з надання нейтральних міжнародних некомерційних послуг з швидкого та економічно ефективного врегулювання спорів у сфері інтелектуальної власності та технологій [68].

Таким чином можливо зробити висновок, що ВОІВ сприяє забезпеченню глобального політичного форуму, на якому уряди, міжурядові організації, галузеві групи та громадянське суспільство об'єднуються для вирішення питань, що пов'язані із розвитком сфери інтелектуальної власності. Їх завдання полягає у проведенні переговорів щодо змін та запровадженні нових правил, необхідних для того, щоб міжнародна система інтелектуальної власності йшла в ногу зі світом, що змінюється, і продовжує виконувати свою основну мету заохочення інновацій та творчості.

2.2. Регіональні організації на території Європи та Азії як суб'єкти захисту інтелектуальної власності

Однією з форм міжнародного співробітництва в галузі інтелектуальної власності є регіональні міжнародні організації. На території Європи та Азії можливо виділити наступні регіональні організації, до повноважень яких належить захист прав інтелектуальної власності: 1) Європейська патентна

організація; 2) Євразійська патентна організація та 3) Міждержавна рада для координації спільної діяльності зі створення Міжнародної системи промислової власності держав СНД. У зв'язку із зазначеним пропонуємо розглянути специфіку діяльності кожної із зазначених міжнародних регіональних організацій більш детально.

Європейська патентна організація (ЄПО) заснована прийняттям Європейської патентної конвенції у 1973 році. Основним завданням є запобігання дублюванню патентними службами пошуку та проведення експертизи патентних заявок. Патент, виданий на території країни учасниці вважається національним.

До складу організації входить два органи: Європейське патентне відомство та Адміністративну раду, яка контролює діяльність ЄПО. Адміністративна рада ЄПО, складається з представників кожної з договірних держав, здійснює законодавчі повноваження від імені ЄПО, а також відповідає за політичні питання, що стосуються ЄПО. Європейське патентне відомство є виконавчим органом Європейської патентної організації.

Як правило, Адміністративна рада збирається чотири рази на рік. Її мовами є англійська, французька та німецька. Рада діє як наглядовий орган Управління і складається з представників держав-членів ЄПО. Компетенція Адміністративної ради описана у статті 33 Європейської патентної конвенції. Адміністративна рада має повноваження вносити зміни до таких документів, як Положення про імплементацію, Фінансовий регламент ЄПО, Положення про службу для постійно працюючих та умови найму інших працівників Європейського патентного відомства тощо. Крім того, Адміністративна рада має право уповноважувати Президента Європейського патентного відомства вести переговори та, за умови її схвалення, укласти угоди від імені держав-членів ЄПО з міжурядовими організаціями [76].

Часто представники держав-членів в Адміністративній раді є одночасно директорами національного патентного відомства. Це розцінюється як загроза роботі ЄПО: «... країни-члени часто мають різні - а часом і суперечливі - інтереси до інтересів Європейського патентного відомства. Але саме ці самі члени

обирають президента Європейського патентного відомства та п'ятьох віце-президентів. Для забезпечення гладкості прийняття рішень та належне представництво, адміністративна рада Європейського патентного відомства повинна включати представників основних зацікавлених сторін патентної системи та зменшену кількість членів ...» [74, с. 45].

Варто звернути увагу на те, що у 2015 році керівництво ЄПО потрапило під нищівну критику з боку профспілок та громадських організацій щодо дотримання міжнародно визнаних прав працівників персоналу ЄПО.

Через міжнародний статус ЄПО, його співробітники не мають можливості отримати зовнішню незалежну апеляцію на рішення внутрішніх апеляційних колегій ЄПО національним, європейським або міжнародним судом. Звернення до Міжнародної організації праці (адміністративний трибунал) у Женеві вважається занадто громіздкими для заявників через тривале провадження (до семи років). Крім того, процедури набору персоналу є непрозорими, і коли зовнішні кандидати подають заявки на вакансію до Європейського патентного відомства, жодна процедура не передбачається в процесі відбору [79].

Оскільки завданням ЄПО є надання європейських патентів, це повинно здійснюватися Європейським патентним відомством (під наглядом Адміністративної ради). У 2019 році ЄПО затверджено новий Стратегічний план, у відповідності до якого виокремлено 5 ключових цілей діяльності даної міжнародної організації:

1. Створення зацікавленої, обізнаної та спільної організації, що включає створення каналів та запуск нової кампанії з просування бренду роботодавців для залучення найсвітліших умів. Щоб виховати молоді таланти, було запрошено запросили 51 нового слухача до ЄПО у вересні 2019 року, збільшивши загальну кількість учасників до 400 на сьогодні. Навчальні поїздки для ІТ-персоналу та інші важливі ролі ознаменували наші перші кроки у напрямку підвищення внутрішньої мобільності та підвищення кваліфікації в усьому офісі.

2. Спрощення та модернізація ІТ-систем, яка включає проект оснащення всього персоналу ноутбуками для створення більш гнучкої робочої сили. Окрім багаторазового оновлення існуючих інструментів та посилення ІТ-безпеки, ЄПО також розпочали роботу над амбіційною програмою цифрового оформлення бек-офісу для процесу видачі патентів. Ця програма забезпечить величезні переваги з точки зору підвищення якості та своєчасності, скорочення витрат, зменшення використання паперу та покращення послуг для користувачів.

3. Надання високоякісних продуктів та послуг з новим, орієнтованим на споживача, фокусом. Тісніші зв'язки з користувачами та прийняття більш консультативного підходу у 2019 році допомогли спрямувати зусилля ЄПО на вдосконалення на задоволення їх потреб.

4. Побудова європейської патентної мережі зі світовим впливом. Минулого року організація значно розширила своє географічне охоплення, головним чином завдяки угоді про затвердження з Грузією та семи посиленим угодам про партнерство з Ефіопією, Аргентиною, Малайзією, Мексикою, Індонезією, Бразилією та АРІРО. Це призводить до потенційного охоплення продуктами та послугами ЄПО до 1,9 мільярда жителів у 38 державах-членах та восьми посилених партнерствах. Ще однією визначною подією 2019 року стала угода ЄПО з СНІРА запуснути дворічну пілотну програму, яка дозволить китайським заявникам подавати свої міжнародні заявки до СНІРА як приймального офісу для вибору ЄПО як свого міжнародного пошукового органу. Це була знакова угода в історії організації та співпраці між Європою та Китаєм щодо патентного захисту.

5. Довгострокова стійкість. Дана мета стосується питання зменшення споживання паперу. З цією метою було розроблено проект SP2023, що зосереджений на забезпеченні скорочень у 2020 році. У 2019 році Європейське патентне відомство доручило зовнішнім консультантам оцінити його довгострокову фінансову стійкість. Дослідження виявило значний розрив у фінансуванні протягом 20 років, який Європейське патентне відомство зараз намагається подолати. Для зміцнення управління було підписано Меморандуми

про взаєморозуміння як з Апеляційними комісіями, так і з Радою, для підтримки їх діяльності [83].

У 2020 році було опубліковано Річний звіт роботи ЄПО за 2019 рік. Так, у відповідності до наданої інформації у 2019 році ЄПО було отримано 181 406 європейських заявок на патент, що на 4,0% більше порівняно з 2018 роком. Що стосується загального обсягу вхідного пошуку та експертизи, показники свідчать про загальне збільшення на 2,1% порівняно з 2018 р. ЄПО отримало 243 338 запитів на пошук (2,4%) у 2019 році, а також 166 282 запитів на європейську експертизу (1,6%).

У цілому протягом 2019 року ЄПО було надано 421 250 послуг різного виду, що становить на 4 250 більше, аніж у 2018 році. У 2019 році ЄПО опублікував 137 787 європейських патентів, + 8% порівняно з тим же періодом 2018 року [70].

Наступною міжнародною організацією у сфері захисту прав інтелектуальної власності є Євразійська патентна організація (ЄАПО) створена у 1994 році, шляхом підписання Євразійської патентної конвенції у м. Москва. Основною метою Організації та її Патентного відомства є забезпечення правового захисту винаходів у Договірних Державах на основі єдиного євразійського патенту.

Передумовою створення ЄАПО став розпад Радянського союзу. Країни колишнього СРСР не мали ефективного законодавства та засобів регулювання охорони інтелектуальної власності [43, с. 218]. На сьогоднішній день країнами-учасницями ЄАПО є 8 країн: Азербайджан, Вірменія, Білорусь, Казахстан, Киргизстан, Російська Федерація, Таджикистан та Туркменістан. Україною вищезазначену конвенцію так і не було ратифіковано, а Молдавія у 2012 році зробила заяву щодо виходу зі складу ЄАПО.

Для виконання адміністративних завдань, пов'язаних з функціонуванням Євразійської патентної системи та видачею євразійських патентів, шляхом прийняття Євразійської патентної конвенції було створено ЄАПО, яка виконує її функції.

Євразійська патентна організація має два органи - Євразійське патентне відомство та Адміністративну раду. Євразійське відомство очолює президент, який є найвищою посадовою особою в Організації та є її представником. ЄАПО є міжурядовою організацією і має статус юридичної особи. У кожній Договірній Державі Організація має правоздатність, яка визнається за юридичними особами відповідно до національного законодавства цієї держави, може набувати та розпоряджатися рухомим та нерухомим майном та захищати свої права в судах. Місцезнаходження штаб-квартири Організації - Москва, Російська Федерація. Офіційною мовою Організації є російська.

Організація, уповноважені представники Договірних Держав, їх заступники, співробітники Євразійського патентного відомства та інші особи, що виконують завдання для Організації, мають на території кожної з цих держав відповідні права, привілеї та імунітети, що надаються будь-яким іншим міжнародним організаціям та їх працівникам. Крім того, на території Російської Федерації вищезазначені права, привілеї та імунітети регулюються спеціальною угодою щодо штаб-квартири Організації, укладеної між Організацією та Урядом Російської Федерації [19].

За результатами роботи у 2019 році ЄАПО було впорядковано управління процесами з метою скорочення термінів обробки заявок. У 2019 році винахідники подали 3482 заявки в ЄАПО, що майже еквівалентно кількості заявок, поданих у попередньому році. Загалом ЄАПО зареєструвало 57354 євразійські заявки з моменту створення організації у 1996 році.

Заявники з Договірних держав ЄАПО подали 724 заявки, що на 9 % перевищило результат 2018 року. Загальна кількість євразійських заявок, що надходять від Договірних держав ЄАПО, зросла на 31 % за останні 5 років. Порівняно з 2018 роком середня тривалість між датою прийняття заяви на предметну експертизу та датою першого повідомлення про експертизу зменшилась у середньому на 28 днів і зараз становить 330 днів. У період з 2016 по 2019 рік цей період скоротився на 122 дні [11].

У 2019 році кількість євразійських заявок, які очікують фактичного початку

предметної експертизи, зменшилась на 5 %. В даний час існує ряд пілотних програм ЄАПО та Японським патентним відомством, ЄПО, Китайським національним управлінням інтелектуальної власності, Корейським відомством інтелектуальної власності.

ЄАПО підписав Меморандуми про взаєморозуміння щодо двосторонньої співпраці з Управлінням інтелектуальної власності Європейського Союзу та Африканською організацією інтелектуальної власності, а також підписав Угоду про співпрацю щодо доступу до патентної інформації щодо правового статусу євразійських заявок на патент та надав євразійські патенти разом із Патентом на лікарські засоби.

1 січня 2019 року ЄАПО розпочало процедуру класифікації патентних документів відповідно до Кооперативної патентної класифікації та використання її в ЕАРО як внутрішньої системи класифікації поряд з Міжнародною патентною класифікацією. До того ж, ЄАПО повідомило про надання 2697 євразійських патентів у 2019 році, що на 2,55 % більше порівняно з 2018 роком. Загалом за період з 1996 по 2019 рік було видано 34128 євразійських патентів [11].

Бюро ЄАПО завершило перехід до миттєвої публікації інформації про євразійські заявки та звіти про патентний пошук, а також про надані євразійські патенти. Користувачі євразійської системи також отримують користь від негайного опублікування повного опису до патентів та повідомлень про зміни в правовому статусі євразійських заявок та патентів. Впровадження інструментів та технологій для миттєвої публікації, а також перехід до попередньої підготовки опису до публікації дозволили скоротити майже вдвічі менше часу між отриманням згоди заявника на рішення ЄАПО та видачею та публікацією євразійського патенту.

У 2019 році ЄАПО також змінив свою практику дозволяти отримання заявочних матеріалів у форматі символів (DOCX) як пріоритетний варіант подання. Реєстрація 500-го патентного повіреного в Реєстрі євразійських патентних повірених стала визначною подією для ЄАПО у 2019 році.

У 2019 році також відбулася перша премія Євразійського винахідника та

Євразійська патентна Універсіада «Поступаюче майбутнє». Цей конкурс спрямований на сприяння винахідницькій діяльності в євразійському регіоні та підвищення обізнаності щодо інтелектуальної власності.

У цілому, заявники держав-учасниць та Республіки Молдова отримали 477 євразійських патентів у 2019 році, що становить 17,69 % від загальної кількості патентних видань протягом року. У 2019 році заявники з держав, що не є сторонами ЄАПО, мали 2220 євразійських патентних грантів. Відсоток патентів, виданих таким заявникам, становив 82,31 % від усіх патентних грантів 2019 року (Рис. 1) [11].

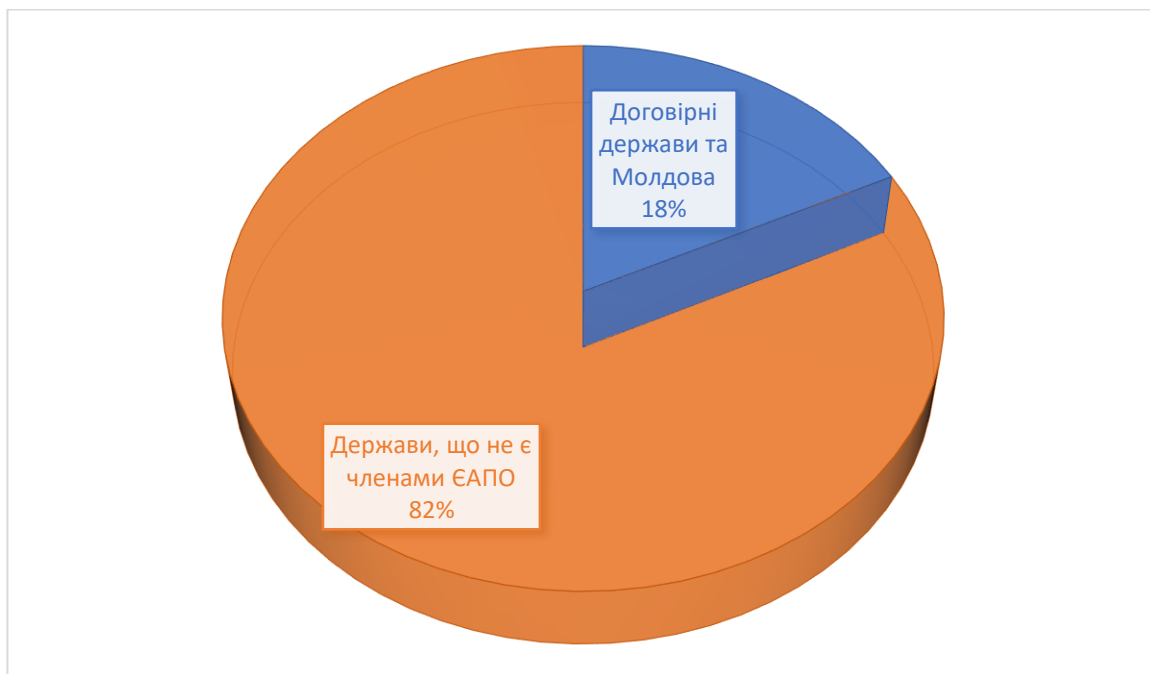

Рис. 2.1. Загальна кількість патентів, видана ЄАПО у 2019 році [11]

Ще однією міжнародною організацією у сфері захисту прав інтелектуальної власності є Міждержавна рада з питань правової охорони і захисту інтелектуальної власності (МДР), яку створено відповідно до Угоди про співробітництво в галузі правової охорони і захисту інтелектуальної власності та створення Міждержавної ради з питань правової охорони і захисту інтелектуальної власності від 19 листопада 2010 року в цілях координації спільної діяльності держав - учасниць Угоди щодо вдосконалення міждержавної

системи охорони й захисту інтелектуальної власності, протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності [51]. Угода була підписана главами урядів дев'яти держав - учасниць СНД: Республіки Вірменія, Республіки Білорусь, Республіки Казахстан, Киргизької Республіки, Республіки Молдова, Російської Федерації, Республіки Таджикистан, Республіки Узбекистан і України. Зазначений міжнародний договір було ратифіковано Україною 21 грудня 2011 року [49].

На МДР покладено виконання таких функцій:

1. Координація спільної діяльності держав - учасниць Угоди по створенню, розвитку і вдосконаленню механізмів правової охорони і захисту інтелектуальної власності, розвитку науково-технічного, торговельно-економічного та соціально-культурного співробітництва, здійснення спільних дій з попередження, виявлення та припинення правопорушень у сфері інтелектуальної власності.
2. Сприяння обміну законодавчою, нормативною, методичною та іншою інформацією в галузі охорони і захисту інтелектуальної власності.
3. Розробка рекомендацій щодо створення системи:
 - підвищення ефективності правової охорони і захисту інтелектуальної власності;
 - протидії недобросовісній конкуренції в сфері правової охорони і захисту інтелектуальної власності;
 - протидії виробництву та поширенню контрафактної продукції;
 - удосконалення механізмів захисту об'єктів промислової власності, авторського права і суміжних прав.
4. Підготовка для розгляду на засіданнях МДР глав урядів СНД і органів галузевого співробітництва СНД пропозицій щодо розвитку співробітництва з питань правової охорони і захисту інтелектуальної власності.
5. Розробка пропозицій щодо співпраці держав - учасниць Угоди в галузі правової охорони і захисту інтелектуальної власності.

6. Сприяння організаційному та навчально-методичного забезпечення фахівцями в сфері інтелектуальної власності.

В рамках МДР передбачено створення постійно діючих робочі комісії з питань:

- 1) авторського права і суміжних прав;
- 2) промислової власності;
- 3) протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності;
- 4) інших постійно діючих, так і тимчасових міждержавних робочих

груп експертів:

– для розробки проектів міжнародних договорів та інших документів, необхідних для реалізації механізмів правової охорони і захисту інтелектуальної власності, розробки ефективних способів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності та поширенню контрафактної продукції;

– розгляду питань обміну патентною, нормативно-методичною документацією та іншою інформацією в галузі охорони і захисту інтелектуальної власності;

– розробки пропозицій щодо вдосконалення системи охорони і захисту інтелектуальної власності [38].

Головування в МДР здійснюється по черзі кожною державою - учасницею Угоди в особі її представника, що обирається на основі принципу ротації в порядку російського алфавіту назв держав - учасниць СНД, на строк не більше одного року, якщо інше не буде встановлено рішенням МДР. У 2020 році головування у МДР здійснює Генеральний директор Республіки Молдова Юстин Віорел Анатолійович.

Останнє засідання МДР пройшло 25 серпня 2020 року у режимі відеоконференції, яке організовано Державним агенством з інтелектуальної власності Республіки Молдова. У засідання прийняли участь представники держав-учасниць СНГ - членів МДР: Республіки Вірменія, Республіки Білорусь, Республіки Казахстан, Киргизької Республіки, Республіки Молдова, Російської Федерації, Республіки Таджикистан та Республіки Узбекистан. До того ж було

запрошено предстаників наступних організацій: Виконавчого комітету СНД, базової організації Російської державної академії інтелектуальної власності, ВОІВ, ЄПО, а також Євразійської економічної комісії.

В ході засідання учасники обмінялися досвідом роботи відомств в умовах обмежень, пов'язаних з пандемією COVID-19, обговорили стан справ в державах - учасницях СНД в галузі охорони, захисту інтелектуальної власності та заходи щодо протидії правопорушенням у цій сфері за звітний період, а також виконання Плану заходів щодо реалізації третього етапу (2016-2020 роки) Стратегії економічного розвитку СНД на період до 2020 року.

Важливим підсумком засідання стало схвалення членами Ради проекту Угоди про співробітництво держав - учасниць СНД з охорони і захисту авторського права і суміжних прав у цифровому середовищі. Крім того, члени МДР обговорили необхідність розробки Методичних рекомендацій щодо оцінки вартості прав на об'єкти інтелектуальної власності з використанням досвіду держав - учасниць СНД і світової практики [10].

Таким чином можливо зробити висновок, що на території Європи та Азії функціонують різні міжнародні структури у сфері захисту прав інтелектуальної власності. При цьому, до повноважень деяких з них можливо віднести не лише розробку і запровадження заходів у напрямку захисту права інтелектуальної власності, але й видача документів на підтвердження такого права. До таких організацій можливо віднести ЄПО та ЄАПО. Натомість, до повноважень МДР можливо віднести виключно функції щодо захисту прав інтелектуальної власності. Не дивлячись на це, усі розглянуті вище міжнародні організації відіграють ключову роль у міжнародному регулюванні сфери інтелектуальної власності та розробки заходів для забезпечення захисту таких прав.

2.3. Міжнародні регіональні організації на території Африки: характеристика та поноваження у сфері захисту права інтелектуальної власності

Розглянувши особливості функціонування міжнародних організацій у сфері захисту інтелектуальної власності на території Європи та Азії, доцільно дослідити аналогічні інституції на території Африки. Так, до таких організацій можливо віднести наступні регіональні організації, до повноважень яких належить захист прав інтелектуальної власності: 1) Африканська організація інтелектуальної власності; 2) Африканська регіональна організація промислової власності. У зв'язку із зазначеним пропонуємо розглянути специфіку діяльності кожної із зазначених міжнародних регіональних організацій більш детально.

Африканська організація інтелектуальної власності (ОАРІ) створена у 1962 році та об'єднала франкомовні країни Центральної та Західної Африки, на підставі Угоди про створення Африканського та Мадагаскарського управління промислової власності. Зазначена угода була переглянута в Бангі (Центральноафриканська Республіка) 2 березня 1977 р., з метою створення ОАРІ.

24 лютого 1999 року Бангійська угода була переглянута. Новою редакцією було визначено наступні цілі діяльності організації:

- приведення положень у відповідність до вимог міжнародних договорів про інтелектуальну власність, учасниками яких є держави-члени, зокрема Угоди про торгові аспекти прав інтелектуальної власності (Угода ТРІПС);
- спрощення процедур видачі назв;
- розширення місії ОАРІ, яка, крім своїх традиційних місій, повинна сприяти розвитку держав-членів, зокрема, шляхом ефективного захисту інтелектуальної власності та суміжних прав та забезпечувати навчання в галузі інтелектуальної власності;
- поширення захисту на нові об'єкти (сорти рослин, схеми компонування інтегральних мікросхем) [69].

Нова Угода набула чинності 28 лютого 2002 р. Вона посилює захист прав інтелектуальної власності для забезпечення інвестицій, сприяння передачі технологій та, таким чином, сприяє економічному зростанню держав-членів. На сьогоднішній день до її складу входить 17 держав-учасниць.

Угода Бангі включає десять додатків, що містять положення, що застосовуються в кожній державі-члені стосовно:

- патенти на винаходи (Додаток I);
- корисні моделі (Додаток II);
- знаки товару чи послуги (Додаток III);
- промислові зразки (додаток IV);
- торгові назви (додаток V);
- географічні зазначення (додаток VI);
- літературні та художні надбання (додаток VII),
- захист від недобросовісної конкуренції (додаток VIII);
- компонування (топографії) інтегральних мікросхем (Додаток IX);
- охорона сортів рослин (Додаток X вступив в силу з 1 - го січня 2006 року) [71].

Основним завданням ОАРІ є досягнення економічного, технологічного, промислового та соціального розвитку, шляхом об'єднання людських ресурсів. А також охорона інтелектуальної власності як результату людської розумової праці на території всіх держав-членів. До системи ОАРІ входить три органи, якими є:

1. Рада директорів, яка наділена всіма регуляторними та контрольними повноваженнями. До його складу входять міністри, відповідальні за промисловість із сімнадцяти держав-членів.

2. Вища апеляційна комісія, яка є компетентною розглядати скарги на рішення про відхилення заявок на визнання промислової власності, прийнятих Генеральним директором. Він також розглядає скарги на рішення, клопотання про відновлення та реєстрацію в спеціальному реєстрі. Нарешті, він розглядає апеляції на рішення про відмову від агентів. До його складу входять шість

магістратів, троє з яких є титулярними та троє заступників, усі громадяни держав-членів ОАРІ.

3. Генеральне керівництво, що підпорядковане Генеральному директору, який є виконавчим органом Організації. Вона забезпечує щоденне управління та наступність Організації. Директор призначається строком на п'ять років, а його термін на посаді може бути продовжений лише один раз [69].

Варто звернути увагу на те, що ОАРІ має представництва у всіх державах-учасниках, які мають різні назви. Отже, такими представництвами є наступні:

- Бенін - Національний центр промислової власності;
 - Буркіна-Фасо - Національна дирекція промислової власності;
 - Камерун - піддирекція технологічного розвитку;
 - Центральноафриканська Республіка - Національна служба промислової власності та стандартизації;
 - Коморські острови - Коморське бюро інтелектуальної власності;
 - Конго - Національна організація промислової власності;
 - Кот-д'Івуар - Бюро із захисту промислової власності;
 - Габон - Центр промислової власності;
 - Гвінея - Управління промислової власності;
 - Гвінея-Бісау - Міністерство торгівлі, промисловості, туризму та ремесел;
 - Екваторіальна Гвінея - Дирекція інтелектуальної власності;
 - Малі - Центр захисту промислової власності;
 - Мавританія - Дирекція промисловості;
 - Нігер - Дирекція промислового розвитку;
 - Сенегал - Агенство з промислової власності та технологічних інновацій;
 - Чад - Підрозділ промислової власності та технологій;
 - Того - Національний інститут промислової власності та технологій
- [69].

У галузі промислової власності місія ОАРІ полягає у здійсненні загальних адміністративних процедур, що впливають із єдиного режиму охорони промислової власності, а також положень міжнародних конвенцій у цій галузі, до яких держави-члени або ОАРІ приєдналися та надають послуги, пов'язані з промисловою власністю. Що стосується літературної та мистецької власності, ОАРІ здійснює сприяння захисту, заохочення створення організацій національних авторів тощо. ОАРІ повинен сприяти досягненню мети політики промислового розвитку держав-членів, досягаючи таких конкретних цілей:

1. Забезпечити охорону та публікацію назв промислової власності;
2. Заохочувати творчі здібності та передачу технологій шляхом використання систем промислової власності;
3. Створити правовий простір привабливим для приватних інвестицій, створивши умови, сприятливі для ефективного застосування принципів інтелектуальної власності;
4. Впровадити ефективні навчальні програми для покращення спроможності ОАРІ надавати якісні послуги;
5. Створити сприятливі умови для просування результатів досліджень та використання технологічних інновацій національними компаніями [85].

Наступною міжнародною регіональною організацією є Африканська регіональна організація промислової власності (ARIPO), що об'єднує в своєму складі англomовні держави Африканського континенту. Створена у 1976 році в Замбії. Основними завданнями її діяльності є розроблення Типових законодавчих актів у сфері регулювання інтелектуальної власності та їх впровадження до внутрішньодержавного законодавства країн-учасниць.

ARIPO є міжурядовою організацією, яка надає та адмініструє права інтелектуальної власності від імені для своїх держав-членів та надає інформацію про інтелектуальну власність заявникам у формі пошукових послуг, публікацій та підвищення обізнаності. Членство в організації відкрите для всіх держав-членів Африканського союзу або Економічної комісії ООН для Африки. Діючими членами Організації є: Ботсвана, Гамбія, Гана, Кенія, Лесото, Ліберія, Малаві,

Мозамбик, Намібія, Руанда, Сан-Томе і Принсіпі, Сьєрра-Леоне, Сомалі, Судан, Свазіленд, Уганда, Об'єднана Республіка Танзанія, Замбія та Зімбабве.

Пропонуємо більш детально розглянути послуги, які надаються ARIPO. Так, до таких послуг можливо віднести наступні.

ARIPO має право видавати патенти від імені Договірних держав Протоколу Хараре, відповідно до його положень про патенти, зразки та корисні моделі. Протокол Хараре був прийнятий 10 грудня 1982 року в Хараре, Зімбабве, а набув чинності в 1984 році. Відповідно до протоколу, заявник на видачу патенту на винахід може, подавши лише одну заявку, визначити будь-яку з Договірних держав Протоколу Хараре, в якій цей заявник бажає отримати захист щодо винаходу. Протокол вимагає подання заявки до будь-якої з Договірних Держав або безпосередньо до Офісу ARIPO [85].

Заявки можуть подаватися заявником (який може бути винахідником чи правонаступником) або уповноваженим представником заявника (адвокатом, агентом або юристом), який має право представляти заявника в бюро промислової власності будь-якої з договірних держав за Хараре-протоколом. Представництво є обов'язковим для заявників, які не є резидентами або основне місце діяльності яких не знаходиться в державі, що підписала договір. Для подання заявник повинен подати наступні документи:

- заповнена форма ARIPO 3 (форма запиту)
- опис винаходу
- один або кілька малюнків, за наявності;
- реферат
- підтвердження сплати встановленого збору за заяву або письмове зобов'язання сплачувати збір
- найменування принаймні однієї держави, у якій необхідно отримати захист.

ARIPO надає онлайн-послуги, що дозволяють заявникам, адвокатам, агентам та іншим користувачам надсилати заявки до ARIPO в електронній формі в безпечному сучасному середовищі. Ця можливість дозволяє подавати заявки на

промислому власність в режимі онлайн, сплачувати збори в режимі он-лайн, надсилати та отримувати повідомлення та загальне відстеження заявок, що ведуться [85].

ARIPO уповноважена реєструвати та управляти зразками промислового дизайну від імені Договірних держав Протоколу Хараре, відповідно до його положень. Відповідно до протоколу, заявник на проект може подати заявку лише в одній заявці із зазначенням будь-якої з Договірних держав Протоколу Хараре, в якій цей заявник бажає отримати захист дизайну. Протокол вимагає подання заявки до будь-якої з Договірних Держав або безпосередньо до Офісу ARIPO. Для подання заявки необхідно надати наступні документи:

- повністю заповнений запит на реєстрацію дизайну;
- відтворення промислових зразків, що підлягають реєстрації;
- позначення договірних держав, щодо яких вимагається захист промислового зразка;
- підтвердження сплати зборів або зобов'язання сплатити збори протягом 21-го дня.

Як і патенти та зразки, ARIPO уповноважено реєструвати патенти на корисні моделі від імені Договірних держав Протоколу Хараре відповідно до його положень. Заявник на реєстрацію корисної моделі може заповнити одну заявку та призначити будь-яку з Договірних держав Протоколу Хараре. Заяву можна подати до будь-якої з Договірних Держав або безпосередньо до Офісу ARIPO [82].

Заявки можуть подаватися заявником (який може бути винахідником або чи його правонаступником) або уповноваженим представником заявника (адвокатом, агентом або юристом), який має право представляти заявника в бюро промислової власності будь-яка із договірних держав за Хараре-протоколом. Представництво є обов'язковим для заявників, які не є резидентами або основне місце діяльності яких не знаходиться в державі, що підписала договір. Для реєстрації заявник повинен подати наступні документи:

- заповнена форма ARIPO за встановленим зразком;

- опис винаходу;
- один або кілька малюнків (у разі наявності)
- реферат
- підтвердження сплати встановленого збору за заяву або письмового зобов'язання сплачувати збір
- позначення принаймні однієї держави, у якій необхідно отримати захист права інтелектуальної власності.

ARIPO уповноважено реєструвати торгові марки і позначення та адмініструвати такі зареєстровані знаки від імені Договірних держав Банджувського протоколу про знаки. Банджувський протокол про знаки був прийнятий 19 листопада 1993 року в Банджулі, Гамбія.

Банджувський протокол встановлює систему подання заявок на товарний знак відповідно до протоколу Хараре. Заявник може подати єдину заявку або в одну з Договірних держав Банджувського протоколу, або безпосередньо в Офіс ARIPO. Починаючи з 1997 року, протокол було суттєво переглянуто для того, щоб зробити його сумісним з Угодою TRIPs та Договором про закон про торговельні марки, а також зробити його більш зручним для користувачів.

Заяву може подати будь-яка кваліфікована фізична або юридична особа, особисто або через уповноваженого представника. Уповноважений представник - це торговий знак або юрист, який належним чином визнаний національним управлінням з питань промислової власності договірної держави як право представляти заявника. Якщо заявник не є звичайним резидентом, а також не має головного місця діяльності в жодній із договірних держав Банджувського протоколу, такий заявник повинен бути представлений при поданні заяви [73].

Заявка на реєстрацію торгової марки подається за встановленої формою для заявки на реєстрацію торгової марки або серії знаків. Форма заявки повинна містити наступні відомості:

- ім'я та адреса заявника;
- найменування Договірної держави;

- відповідний клас товарів та послуг відповідно до Ніццької класифікації
- назви кольорів, заявлених, якщо такі є;
- як відмінна риса знака;
- розмірне, графічне або фотографічне відтворення, декларація про фактичне використання або намір використовувати знак.

Однією з цілей АRIPO відповідно до Лусакської угоди, є сприяння її членам у процесі розвитку авторського права та суміжних прав та забезпечення того, щоб авторське право та суміжні права сприяли економічному, соціальному та культурному розвитку держави та регіону [80]. Авторське право та суміжні права були включені до мандату АRIPO у 2002 році. АRIPO прагне розробляти та впроваджувати стратегії, за допомогою яких може сприяти та підтримувати ріст та ефективність в адмініструванні, управлінні та забезпеченні авторських прав та суміжних прав. Управління авторським правом та суміжними правами у державах-членах АRIPO передбачено законодавством, яке діє у відповідних країнах. Це відбувається через національні бюро авторських прав та організації колективного управління [85].

АRIPO уповноважений згідно з Свакопмундським протоколом на захист традиційних знань та вираження фольклору, захист носіїв традиційних знань від будь-якого порушення їх прав та захищати вирази фольклору від незаконного привласнення, зловживання та незаконної експлуатації. Свакопмундський протокол був прийнятий на Дипломатичній конференції АRIPO 9 серпня 2010 року в Свакопмунді, Намібія. Протокол набув чинності 11 травня 2015 року. Протокол підписали вісім договірних держав, а саме: Ботсвана, Малаві, Намібія, Руанда, Гамбія, Ліберія, Замбія та Зімбабве [84].

Протокол про захист нових сортів рослин в Аруші був підписаний дипломатичною конференцією, що відбулася в Аруші, Об'єднана Республіка Танзанія, 6 липня 2015 року. Після набуття чинності Протокол забезпечує можливість АRIPO надавати та захищати права селекціонерів та управляти такими правами від імені зазначених договірних держав. Протокол набере

чинності, коли чотири держави здадуть на зберігання свої документи про ратифікацію або приєднання Генеральному директору АРІРО. П'ять держав-членів підписали Протокол. Державами-членами є Гамбія, Гана, Мозамбік, Сан-Томе і Принсіпі та Об'єднана Республіка Танзанія [82].

Таким чином можливо зробити висновок, що на території Африки ключові роль відіграють дві регіональні структури у сфері захисту прав інтелектуальної власності. Обидві уповноважені на здійснення аналогічних функцій. Проте, єдиною різницею між ними є критерій об'єднання держав за мовною приналежністю - франко- та англомовні держави Африки.

РОЗДІЛ 3

СУБ'ЄКТИ ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ОКРЕМИХ ДЕРЖАВАХ СВІТУ

3.1. Система та характеристика суб'єктів захисту інтелектуальної власності в США

На сучасному етапі розвитку української державності та з метою виконання вимог Угоди про асоціацію між Україною та Європейським союзом, дуже важливим є вивчення і запозичення позитивних практик інших держав. Найвизначнішими успіхами у сфері урегульованості та захисту прав промислової власності має змогу поділитися діюче законодавство Сполучених Штатів Америки (далі - США).

У травні 2020 року Сполучені Штати Америки відзначили 230-річчя прийняття першого Патентного закону держави, який було прийнято ще в далекому 1790 році. Проте, вже у 1836 році було прийнято нову редакцію Патентного закону. На нашу думку дуже цікавою до 2013 року була саме американська практика, яка передбачала не право першого заявника, а право першого винахідника. Під впливом розвитку міжнародних норм і стандартів США також відійшло до права першого заявника, але до кінця від такої практики не відійшла, оскільки чинне законодавство містить норми про встановлення винахідника [9].

Нині у США, відповідно до параграфу 101 глави 1 частини 1 розділу 35 Зводу Законів США, кожен, хто винайде або відкриє новий і корисний спосіб, машину, виріб або композицію речовини, або нове і корисне їх удосконалення, може отримати на них патент. Крім того, в США в рамках патентної системи захищаються і методи ведення бізнесу. Наприклад, розвиток електронної торгівлі через Інтернет знаходить своє відображення в патентній системі США, що надає можливість захищати комп'ютерні способи ведення бізнесу. Не можуть при цьому вважатися патентоспроможними такі, зокрема, об'єкти: принципи, закони

природи, розумові процеси, ідеї, інтелектуальні концепції, природні феномени, математичні формули.

З метою стимулювання винахідницької активності в США приймаються відповідні нормативні акти, розробляються комплексні державні програми. А більшість із впроваджених нововведень в американській патентній системі спрямовані на уніфікацію з патентними системами інших країн.

У США творчі роботи автоматично захищаються авторським правом, якщо вони:

- оригінальні - тобто самостійно створені та не скопійований з чужої роботи.
- їх зафіксовано у матеріальній формі - тобто легко бачити, відтворювати або спілкуватися протягом тривалого періоду часу.

Авторське право захищає лише матеріальну форму творчої роботи - воно не захищає саму ідею, лише форму. Це потрібно, наприклад, якщо у бізнесі є реклама, фактичний зміст захищений авторським правом, але його зсхахст не заважає іншим використовувати подібну ідею для створення власної реклами.

Хоча реєстрація авторських прав не є юридичною вимогою в США, це доцільно. Це пов'язано із наступними чинниками:

- встановлення публічного обліку власності та зміцнення позиції у випадку порушення авторських прав;
- є необхідним для пред'явлення звинувачень у порушенні авторських прав у федеральних судах;
- є необхідним для запобігання надходженню порушеного імпорту до США;
- надає можливість вимагати відшкодування збитків та адвокатських витрат у разі порушення авторських прав.

Лише власник має право копіювати, змінювати, розповсюджувати або публічно демонструвати твір, або дозволяти іншим робити це. Однак, у випадку найму інших компаній або фрілансерів для певних робіт, це може призвести до заволодіння ними авторським правом - наприклад, зовнішні графічний дизайнер

може володіти авторським правом на їх замовлення. У зв'язку із цим в США рекомендується завжди використовувати контракт, щоб визначити, кому належить право інтелектуальної власності.

США підписали Бернську конвенцію про авторське право. Відповідно до цього кожна держава-член визнає авторські права авторів з інших держав-членів так само, як авторські права власних громадян.

У США робота, створена 1 січня 1978 року або пізніше, захищена протягом наступного терміну:

- протягом життя автора плюс 70 років - якщо власником є людина
- протягом 95 років з моменту публікації або 120 років з моменту створення твору, залежно від того, що коротше - якщо власником є корпорація чи інший суб'єкт господарювання.

Усі інші роботи, створені до 1978 р., регулюються Законом про авторські права 1909 р. Це забезпечує початковий захист 28 років, з шансом на подальше продовження. Якщо авторські права на опублікований матеріал втратили чинність, зазвичай це так вважається загальнодоступним, що робить його безкоштовним для всіх.

На відміну від авторських прав, торгові марки не є автоматичними та, як правило, захищаються лише в тому випадку, якщо вони зареєстровані в США. У більшості країн права на торговельну марку встановлюються шляхом реєстрації - це називається «правом першого». Однак у США, як і у Великобританії, право власності на торгову марку встановлюється тим, хто вперше використовує її в комерції. Це вимагає фактичного використання знака у зв'язку з товарами чи послугами, щоб захистити свою торгівлю.

Однак, щоб повністю захистити свою торгову марку в США, її слід зареєструвати її через USPTO. Реєстрація торгової марки також надає декілька переваг, серед яких:

- можливість публічної заяви про своє право власності на торгову марку

- надання можливості зареєструвати свою торгову марку в інших країнах
- сприяння у подачі будь-які судових позовів до федеральних судів та запобігає порушенню матеріалів
- надає можливість використовувати зареєстрований знак торгової марки (®) разом із іншим товарним знаком

Оскільки реєстрація не є вимогою, тривалість торгової марки в США не обмежена. Так довго, як продовжується використання торгової марки, зберігається право власності на торгову марку.

Деякі типи прав інтелектуальної власності у США є автоматичними, але рекомендується завжди реєструвати їх, щоб захистити себе та максимально використати їх. «Пріоритетні права» за Паризькою конвенцією можуть допомогти у місцевій реєстрації торгових марок, зразків та патентів, дозволивши правам, раніше зареєстрованим в інших місцях, набути чинності в США, якщо вони будуть подані протягом певного терміну. Як підписанти Паризької конвенції, США також повинні забезпечити захист від недобросовісної конкуренції відповідно з нормами Конвенції.

Власник самостійно несе відповідальність за захист своєї інтелектуальної власності, хоча урядові органи можуть допомогти їм вжити заходів для запобігання і зупинення будь-яких порушень. Існує потреба у активному контролі ринку на предмет несанкціонованого використання інтелектуальної власності. У випадках, коли суб'єкт права власності вважає, що його права порушені шляхом незаконного використання його прав, прийнято звертатися за юридичною консультацією з метою подальшого ініціювання судового процесу.

Закон про інтелектуальну власність у США є складним і повинен застосовуватися лише тоді, коли інші методи забезпечення не змогли запобігти порушення. Якщо судовий процес необхідний, то слід звертатися до юриста, який спеціалізується на праві інтелектуальної власності. Спір може розглядатися цивільними судами або адміністративними трибуналами. Також можна вжити заходів проти іноземних правопорушників або через Федеральний суд, або

шляхом ініціювання розслідування в Комісії з міжнародної торгівлі США (USITC).

Якщо авторське право або торгова марка зареєстровано, може бути застосовано процедуру запобігання в'їзду товарів, які порушують права інтелектуальної власності, до США. Це достатньо ефективний захід для захисту прав інтелектуальної власності. У разі виявлення несанкціонованого використання матеріалів, захищених авторським правом, в Інтернеті, можливо скористатися процедурою попередження та видалення такого матеріалу. Це працює лише для веб-сайтів, що належать США, і передбачає зв'язок з Інтернетом постачальника послуг з вимогою видалити або заборонити доступ до несанкціонованого вмісту.

Закони про інтелектуальну власність у США є всеосяжними, а також органи влади та виконавчі органи здатний усунути будь-які порушення. Таким чином, захист, що пропонується іноземним та вітчизняним власникам прав, забезпечує достатньо високі світові стандарти. Як член Світової організації торгівлі, США дотримуються певних мінімальних стандартів захисту інтелектуальної власності.

Стратегія США у питаннях стратегічного управління інтелектуальною власністю на державному рівні показника для інших країн, вчительське лідируюче положення США як у питаннях інновацій, так і на ринку інтелектуальної власності. Законодавчий Акт 13103, підписаний президентом Клінтоном 30 вересня 1998 року, вимагає, щоб федеральні агентства підприємців вживали заходи щодо забезпечення використання лише легального програмного забезпечення. Це передбачає обов'язкову сертифікацію організацій, на підтвердження використання ними легального програмного забезпечення. Цей Закон дозволяє продемонструвати величезну важливість використання легального програмного забезпечення.

США визнає особливо важливою інформацію та інформаційний обмін між різними федеральними агентствами, управліннями та службами для ефективного правозахисту у США та підтримки прозорості на рівні національного

законодавства через використання найкращих зарубіжних практик в цій сфері. У цьому зв'язку спостерігається більш масштабне та послідовне вивчення думки громадськості в режимі онлайн-обговорення різних проектів законів та нормативних актів.

У зв'язку з тим, яка якість контрафактної і піратської продукції постійно зростає, контрафактна продукція для правоохоронних органів стає все більш складнішим об'єктом з точки зору її відмежування від оригіналів, у зв'язку з чим необхідно розробити різні методи та способи ідентифікації контрафакту, у тому числі за допомогою використання певного кодування. Тому між державними правоохоронними органами та правовласниками необхідно зберігати необхідний постійний контакт і ефективний інформаційний обмін, завдяки якому правовласники зможуть допомогти урядовим структурам виявляти відповідні порушення. Відповідно до цього уряд має вжити всіх заходів для захисту інформаційних каналів і надати відповідні гарантії щодо захисту особистої інформації відповідно до закону про конфіденційність.

Порушення прав інтелектуальної власності може носити разовий або багаторазовий характер, тому уряд США надає правовласникам підтримку і сприяння, в тому числі з таких питань:

- як повідомити про можливе порушення прав;
- типові випадки порушення прав;
- судове переслідування порушників прав;
- які документи необхідно надавати при зверненнях із заявами про

порушення прав власності та ін.

Відсутність адекватного механізму застосування захисту прав інтелектуальної власності залишається найбільш гострою світовою проблемою, хоча окремі країни прийняли закони, які привели до значних поліпшень в цій галузі. Тому уряд США вважає за необхідне вивчення найкращого світового досвіду, кращих стратегій в області інтелектуальної власності і ефективних дій правоохоронних органів інших країн. Уряд США має регулярно звітувати про

свої дії в цій галузі, що дозволяє громадськості відповідно оцінити активність адміністрації.

Щорічно публікуються переліки піратських інтернет-сайтів, які заслуговують подальшого вивчення на предмет можливих порушень прав інтелектуальної власності. Інформація, що міститься в переліку, не є встановленим фактом порушення законів, а, швидше, слугує корисним інструментом для ідентифікації ринків, де відзначений оборот контрафактних товарів, організацій та осіб, помічених у піратстві та контрафакції. Такий перелік підвищує рівень обізнаності громадськості та керівників компаній.

Уряд проводить навчання фахівців зацікавлених державних, місцевих правоохоронних органів і прокуратури щодо захисту прав інтелектуальної власності. Для ефективної підготовки кадрів федеральні агентства будуть працювати в тісному контакті один з одним, а також з некомерційними організаціями, в тому числі Національним центром білокомірцевої злочинності та Національною асоціацією генеральних прокурорів.

Боротьба з порушеннями прав американської інтелектуальної власності за кордоном є пріоритетним завданням для адміністрації США через її впливу на створення робочих місць, зростання економіки, громадську безпеку і загроз здоров'ю американців. Дуже важливо, щоб в проблемних країнах розміщено високопрофесійний персонал, основним завданням якого є вирішення питань, пов'язаних з інтелектуальною власністю та дотримання пріоритетів американської адміністрації в цій сфері.

Таким чином, для підвищення ефективності діяльності персоналу в сфері захисту прав інтелектуальної власності, уряд США робить наступні кроки:

- підготовка і розміщення за кордоном кваліфікованого персоналу, здатного при необхідності вирішувати питання з оцінки, в тому числі нерухомості в конкретних країнах і регіонах;
- розміщення додаткових співробітників правоохоронних органів, які мають

- значними повноваженнями щодо захисту прав американської інтелектуальної власності за кордоном;
- розробка планів дій для відповідних співробітників зарубіжних представництв США, в тому числі посольств, особливо в країнах, що представляють пріоритетний інтерес для США в галузі інтелектуальної власності;
- створення або посилення робочих груп в межах посольств для реалізації планів по захисту прав американської інтелектуальної власності у пріоритетних для США країнах;
- зміцнення і координація взаємодії зарубіжних представництв США зі штаб-квартирою Центру інтелектуальної власності для того, щоб державні службовці, які працюють в цих представництвах, мали чітке уявлення про пріоритетні завдання США в цій сфері;
- запровадження і застосування процедур оцінки ефективності закордонного персоналу в рішенні виявлених проблем захисту прав американської інтелектуальної власності.

Уряд США здійснює значні зусилля по скороченню порушень прав американської інтелектуальної власності на міжнародному рівні за допомогою реалізації заходів з навчання, включаючи семінари, практикуми, інформаційно-пропагандистські та навчальні програм, спрямовані на інформування іноземних урядів, громадян і акціонерів приватного сектора про необхідність і механізми захисту інтелектуальної власності, ефективного дотримання прав інтелектуальної власності.

США значно краще за інші країни використовують інтелектуальну власність для розвитку власних сфер науки, освіти, інноваційних технологій, промисловості і всієї економіки країни в цілому. Також слід зазначити, що США приділяє значну увагу не тільки внутрішнього ринку інтелектуальної власності, але й активно вибудовує відносини з усіма своїми зарубіжними партнерами, що дозволяє зробити висновок про те, що значна частина бюджету США поповнюється за рахунок доходів, що надходять з інших країн. Зовнішній ринок

для США, мабуть, більш важливий, ніж їх внутрішній ринок. Інтелектуальна власність США працює у всіх країнах і дає можливість підвищувати доходи своїм вченим, винахідникам, підприємцям і державним чиновникам.

3.2. Суб'єкти захисту інтелектуальної власності в Німеччині та Великій Британії

Сфера захисту права інтелектуальної власності у Німеччині є достатньо цікавою. Так, сфера промислової власності регулюється та охороняється цілою низкою нормативно-правових актів, проте, варто зауважити, що найвидатнішим вважається Патентний закон Німеччини, який було прийнято ще у 1980 році, а останні зміни до нього вносилися у 1990 році.

Вищезазначеним законом, як і будь-яким іншим, встановлено порядок отримання патентів, перелік об'єктів, що перебувають під охороною, структуру та функції Патентного відомства і Патентного суду, відповідальність за порушення права власності на патенти. У законодавстві Німеччини до винахідницької діяльності ставляться дуже високі вимоги, в тому числі й щодо дотримання принципів новизни, спрощення процесу, зменшення вартості або наявності ознак технічного прогресу.

Також, необхідно звернути увагу на той факт, що у патентному праві Німеччини дуже важливу роль відіграє саме судова практика. Такий вплив судів на відносини у сфері патентного права обумовлений тим, що дана сфера відноситься до достатньо вузької юридичної спеціалізації. Для можливості розгляду такої категорії справ судді повинні мати відповідні навички та знання, тобто, майже прирівняні до експертів [40, с. 140-141]. На нашу думку, створення таких судів в Україні посприяло підвищенню довіри до законодавчих норм та підвищення почуття захищеності інтересів власників об'єктів промислової власності в цілому.

В Німеччині порушення права інтелектуальної власності у всіх випадках - якщо воно вчинене умисною формою вини - є кримінальним злочином. Однак кримінальні суди відіграють важливу роль тільки в випадках захисту прав у зв'язку з піратством. Якщо обвинувачення не зачіпає державні інтереси, власники прав, що повідомляють про порушення обвинувачу, як правило, будуть спрямовані до приватних (кримінальних) процедур. Тому кримінальний процес обмежений головним чином випадками контрафакції, коли передбачається наявність державного інтересу.

Таким, наприклад, є випадок явного порушення прав на відомі товарні знаки або на популярні музичні твори. Коли повідомляється про такі випадки піратства, поліція і обвинувачі, як правило, з готовністю беруть участь у розслідуванні. Зазвичай - це явні випадки порушення прав на товарний знак або авторського права. Однак в інших випадках порушення кримінальний процес не вважається належним методом захисту прав інтелектуальної власності.

Варто зазначити, що число суддів в країнах з традицією громадянського права значно більше, ніж в країнах з традицією загального права. Серед країн з традицією громадянського права Німеччина, ймовірно, займає одне з перших місць, оскільки в ній налічується понад 20 тисяч суддів (включаю різні суди і трибунали). Для розгляду цивільних позовів існує чотириланкова ієрархія. Більш важливі в економічному відношенні позови (зокрема, позови, пов'язані з порушенням прав інтелектуальної власності) починаються на у судах другої ланки - окружних.

Апеляції подаються в Апеляційні суди (Ober landes gerichte), а подальша апеляція, подача якої повинна бути дозволена і зміст якої має бути обмеженим правовими аспектами, може бути направлена до Федерального Верховного суду (Bundesgerichtshof). В Мюнхені існує Федеральний патентний суд. Цей суд не займається питаннями порушення прав. Тут слід згадати про дві функції цього суду. Перша і основна функція - заслуховувати апеляції на рішення Німецького відомства по патентам і товарним знакам, вжиті стосовно заявок на видачу патентів або реєстрацію товарних знаків. Якщо має місце відмова у видачі

патента чи реєстрації товарного знаку, апеляційна скарга подається саме до цього суду.

Друга функція Патентного суду - заслуховувати позови про дійсність патентів. У Німеччині після видачі патенту його можна оскаржити лише в Федеральному патентному суді і (за апеляційним поданням) в Федеральному Верховному суді. В ході процедур, пов'язаних з порушенням патентних прав, суддя повинен визнати видачу патенту. Він може почати процедуру в зв'язку з порушенням патентних прав тільки в тому випадку, якщо, за його оцінкою, патент, найімовірніше, буде визнаний недійсним.

Для Патентного суду є характерною одна риса. В цьому суді позови заслуховуються групою, до складу якої входить від трьох до п'яти суддів. В той час як при розгляді позовів, пов'язаних з товарними знаками, всі судді повинні мати юридичну освіту, в разі розгляду патентних позовів складу суддів є змішаним і включає суддів з юридичною та суддів з науково-технічною освітою. Якщо в Патентному суді заслуховується позов із запереченням проти відмови у видачі патенту на біохімічне винахід, до складу суддів буде включений фахівець в області біохімії.

Якщо в суді розглядається позов, пов'язаний з дією патенту в області електроніки, рішення за цим позовом будуть виносити п'ять суддів, до складу яких будуть включені три фахівці в галузі фізики або три інженера. З огляду на наявність необхідних експертних знань у членів суду, не дивно, що такий суд навряд чи буде заслуховувати докази експерта.

Федеральний патентний суд - єдиний в судовій системі Німеччини, який має професійних суддів, які є технічними експертами і мають освіту в галузі природничих або технічних наук. Відповідно до загальної структури судів Німеччини судді без юридичної освіти беруть участь в якості безоплатних судових засідателів в судових розглядах у кримінальних, комерційних, трудових, адміністративних, фінансових та страхових справах. Однак технічно освічені члени Федерального патентного суду, так само як і члени суду з юридичною

освітою, володіють статусом професійних суддів, призначених на цю посаду довічно.

Що стосується цивільного судочинства, то позови в області інтелектуальної власності в Німеччині розглядаються тільки спеціалізованими судами. Візьмемо, наприклад, Землю Баден-Вюртенберг (населення якої становить близько 10 млн. чоловік). У цій частині країни існує 16 окружних судів (Landgerichte), які розглядають найбільш важливі цивільні позови як суди першої інстанції. Тільки два з цих 16-ти окружних судів розглядають питання в зв'язку з авторським правом і товарними знаками, і тільки один може розглядати позови у зв'язку з порушенням патентних прав.

Найбільш важливим засобом захисту прав в німецькій судовій процедурі є судова заборона. Зазвичай основна мета правовласника полягає в припиненні використання порушником патенту, товарного знака або твору, що охороняється авторським правом. Часто порушник стає конкурентом на ринку, що пропонує свою продукцію за нижчою ціною. Постанова суду не тільки припинить подальше порушення, воно також паралізує діяльність конкурента і кине тінь на його репутацію.

Судова заборона є найпростішим засобом захисту прав. Доказ факту порушення в минулому, як правило, буде достатнім. Напрямок думок порушника, який не знав або не міг мати достатніх підстав, щоб знати, що його дії є порушенням, не є виправданням, оскільки вина або недбалість не є передумовою для порушення судової заборони.

Як і в більшості інших правових систем, підставою для судової заборони є загроза з боку відповідача порушити права позивача. зазвичай це доводиться на підставі порушення, яке було скоєно в минулому. Для позивача таке порушення буде достатньою підставою, щоб просити накладення судового заборони. Навіть в тих випадках, коли в даний час відповідач вийшов зі справи, порушення, вчинене в минулому, стане підставою для припущення небезпеки повторного порушення. До тих пір, поки він може увійти в справу, він залишається потенційним порушником в майбутньому.

Достатньо цікавим, проте подібним до США, є механізм захисту прав інтелектуальної власності у Великобританії. Англійське право включає в себе систему потужних засобів захисту правовласника. Однак слід мати на увазі, що вони сконструйовані таким чином, щоб захищати не тільки і не стільки інтереси окремого автора або його правонаступника, скільки певні сфери комерційного обороту в цілому, активно впливаючи на нього. Такий підхід традиційний для англійського права: «Визнаючи і використовуючи факт, що закон підтримує точку зору, згідно з якою автор створював майно, яке може отримати фінансову цінність, з'явилася можливість зміститися від приватного до комерційного патронажу» [77, с. 362].

В англійському праві розрізняються основне порушення (*primary infringement*) і вторинне порушення (*secondary infringement*). Основне порушення має місце не тільки в разі вчинення забороненої законом дії (наприклад, несанкціонованого відтворення твору), але і при наявності «уповноваження» (прямого або непрямого) іншої особи на вчинення таких дій [75]. Тут варто зазначити відмінність в цьому відношенні з американським правом, де санкціонування дій, що порушують авторське право, визнається вторинним порушенням.

Вторинне порушення скоюють особи, що вступають в комерційні відносини з правопорушником в зв'язку з уже зробленими екземплярами твору. При цьому така особа повинна знати, що мова йде про контрафактні копії. Таке порушення може виявлятися в різних формах. Зокрема, Закон Великобританії про авторське право, дизайнах і патентах визнає порушником особа, яка без наявності ліцензії:

- а) володіє в ході здійснення бізнесу;
- б) продає або передає в оренду, а також пропонує, або виставляє на продаж або в оренду;
- в) в ході здійснення бізнесу здійснює публічний показ або розповсюдження твору;

г) поширює інакше, ніж в ході здійснення бізнесу, до ступеня, коли можна говорити про заподіяння шкоди власнику авторського права, об'єкти, які є контрафактними (і він знає про це чи має підстави вважати, що це саме так) [75].

Вважається «вторинним» порушенням також виготовлення, імпорт, володіння в ході здійснення бізнесу, оренда, пропозиція або виставлення для продажу або оренди пристроїв, спеціально сконструйованих або пристосованих для виготовлення копій твору, якщо є підстави вважати, що воно буде використовуватися для виготовлення контрафактних копій. Таким чином, норми про заборону подолання технічних засобів захисту частково реалізовані в Великобританії в рамках норм про «вторинних» порушеннях, дозволяючи залучати до відповідальності осіб, які сприяють у вчиненні порушення, наприклад, в частині подолання технічних засобів захисту авторських і суміжних прав [75].

В даний час надання обладнання для публічного виконання звукозапису, показу кінофільму, отримання зображення або звуків, що передаються за допомогою електронних засобів, у разі якщо особа, яка надає таке обладнання, знає (або має підстави припускати), що воно буде використовуватися для порушення авторських прав, також розглядається як вторинне порушення. Цікаво, що відповідальність буде нести і особа, яка дозволила розмістити у відповідному приміщенні обладнання, якщо ця особа знає (або має підстави припускати), що обладнання буде використовуватися для порушення авторських прав¹⁰. Таким чином, до відповідальності можна притягнути орендодавця приміщення, наприклад, використовуваного для розміщення сервера, на якому твори знаходяться з порушенням авторських прав. Відповідальність за порушення авторських прав несе і особа, яка надала приміщення для публічного виконання твору [75].

Одним з ключових питань при використанні норм про вторинних порушеннях є ступінь їх передбачуваних порушником. У подібних випадках суд зазвичай намагається визначити, наскільки велика ймовірність прийти до відповідних висновків звичайній людині. Посилання на наявність обставин, які

змушують людину підозрювати наявність порушення, недостатньо. Крім того, йому буде потрібно достатня кількість часу для оцінки всіх факторів. При цьому дана особа має мати достатні підстави, а не одні тільки підозри, що дії порушили правл; а також має отримати повідомлення про відповідне факт і попередньо надану інформацію, що дозволяє ідентифікувати вироблення. Необхідність захисту обороту змушує покласти обов'язок доведення на позивача, так як продавець часто не знатиме, що придбаний ним товар є контрафактним [75].

Таким чином можливо зробити висновок, що не зважаючи на значні відмінності між механізмами захисту Німеччини та Великої Британії, вони є достатньо ефективними. До того ж, можливо звернути увагу на значну складність процедур захисту прав інтелектуальної власності.

3.2. Особливості повноважень та сфери діяльності суб'єктів захисту інтелектуальної власності в Японії

Державна політика в сфері інтелектуальної власності є невід'ємною частиною розвитку інновацій в будь-якій розвиненій країні світу. В якості успішного прикладу проведеної державою в цій галузі політики можна взяти Японію, яка представляє собою високорозвинену державу із величезним інноваційним потенціалом.

Уряд Японії в якості національної ідеї визначив «перетворення Японії в націю, засновану на інтелектуальній власності (IP-based state)» - коли в політиці, здійснюваної органами влади, приділяється першочергова увага винаходам, творчості і виробництву інноваційних товарів і послуг. Стратегічне використання інтелектуальної власності в економіці - єдиний шлях для країни, що відчуває нестачу в природних ресурсах, для підтримки лідируючого положення в світовій економіці.

Законодавство Японії у сфері промислової власності характеризується особливими способами захисту об'єктів такої власності. В Японії патентна

система ґрунтується на Законі про винаходи від 1959 року (зі змінами у червні 2012 року). Достатньо цікавим є такий принцип як "збігу дат". Такі ситуації виникають у разі примірно одночасного подання декількох заявок на ідентичні (або дуже схожі) винаходи або корисні моделі. При цьому дотримуються права першого заявника.

У випадку подачі різними заявниками однакових заявок стосовно одного предмета, право на такий об'єкт має той з винахідників, який зазначений в угоді між ними. У разі недосягнення згоди між заявниками жоден з них не має права отримати патент на даний винахід.

В процесі створення і захисту інтелектуальної власності в Японії виділяються наступні цикли:

1. Винахідництво і творча діяльність, включаючи:

- формування «посівного капіталу інновацій»;
- інноваційне співробітництво, що базується на співпраці «промисловість - уряд - університети », включаючи вдосконалення системи формування і захисту інтелектуальної власності.

2. Захист прав інтелектуальної власності:

- формування системи захисту інтелектуальної власності в рамках стимулювання інноваційної діяльності;
- посилення боротьби проти контрафактної продукції і порушень патентного законодавства на національному та глобальному рівнях [20, с. 20].

З метою покращення координації в області науки, тих нологій і інновацій в 2001 році була створена Рада з науково-технологічної політики (Council for Science and Technology Policy - CSTP), який очолює прем'єр-міністр. До Ради входять шість міністрів і президент Наукової ради Японії. У складі CSTP є сім експертних груп, які розробляють пропозиції по стратегії в пріоритетних областях, з реформування науково-технологічного сектора, в області біотехнологій, використання досягнень у космічній сфері, управління інтелектуальною власністю тощо.

Стратегічна рада за інтелектуальної власності розробляє політику і стратегію в цій сфері. Створення інтелектуальної власності та її захист є найважливішою частиною інноваційної діяльності, що знайшло відображення в Стратегії розвитку інтелектуальної власності Японії, а також в стратегічному документі «Створення інновацій та глобальне поширення інформації до 2025 року» [37, с. 220].

Рада з інноваційної стратегії безпосередньо приймає участь в розробці найважливішого стратегічного документа уряду Японії «Інновації 25» - у якому закріплено комплексну стратегію розвитку інноваційної економіки країни до 2025 року. Основний акцент в ній зроблено на міждисциплінарній та міжвідомчій координації найважливіших інноваційних проектів [60, с. 154].

Акцент був зроблений на системних змінах у наступних напрямках: національна патентна система повинна була стати більш зручною, особливо для дослідників і керівників малих і середніх підприємств. Опитування співробітників науково-дослідних інститутів і промислових підприємств виявили, що обробка патентних заявок патентним відомством була занадто повільною і обтяжливою. Тому головним пріоритетом стало прискорення процедури експертизи патентних заявок для задоволення потреб користувачів, які швидко зростали у зв'язку з технологічними змінами. З цією метою було прийнято рішення про залучення на певний термін близько 500 фахівців для проведення патентної експертизи, а попередній патентний пошук проводився на основі аутсорсингу. Зазначені заходи були націлені на скорочення строків патентної експертизи з 26 до 11 місяців в 2013 році [67].

Основний закон Японії «Про інтелектуальну власність» (Intellectual Property Basic Act) [56, с. 52] відносить до об'єктів інтелектуальної власності:

- винаходи, прилади, нові сорти рослин, промислові зразки, твори (як результат письмової діяльності), інші об'єкти, які створені в результаті
- творчої діяльності людини (включаючи відкриття або рішення законів природи, які мають промислове застосування);

- товарні знаки, фірмові найменування і інші найменування, які використовуються для ідентифікації товарів або послуг в підприємницькій діяльності;
- комерційна таємниця (промислові секрети) і інша технічна або ділова інформація, яка використовується у підприємницькій діяльності.

Виробленням загальної стратегії в сфері охорони інтелектуальної власності займається Центр по виробленню стратегії в сфері інтелектуальної власності (The Intellectual Property Strategy Headquarters) при кабінеті міністрів Японії. Очолює його прем'єр-міністр.

Зміцнення прав інтелектуальної власності є актуальним вимогою нашого інформаційного століття. Однак зміцнення прав може одночасно викликати небажані наслідки, такі як перешкоди для конкуренції, так і протиріччя з основними цінностями сучасного суспільства, зокрема свободою самовираження.

Антимонопольні та інші закони по боротьбі з недобросовісною конкуренцією грають центральну роль в усуненні перешкод для конкуренції, тому при необхідності ці закони потребують вдосконалення. У тих випадках, коли охорона інтелектуальної власності є надмірною, вона вступає в протиріччя з основними цінностями сучасного суспільства, зокрема такими, як справедлива і вільна конкуренція, свобода наукової думки та свобода самовираження. Тому при створенні системи інтелектуальної власності необхідно приділяти увагу цим основним цінностям і дотримуватися рівновагу між цими цінностями і охороною прав інтелектуальної власності. Крім того, не можна забувати про те, що університети не тільки повинні задовольняти очікування щодо створення і використання інтелектуальної власності, але також виконувати своє основне завдання - забезпечувати навчання. Розробляючи системи інтелектуальної власності в університетах, необхідно зробити їх гнучкими з урахуванням різноманітності науково-дослідних областей.

З метою підвищення мобільності дослідників з метою реалізації принципу конкуренції, а також для досягнення їх різноманітності з метою надання їм

сприяння в справі стимулювання один одного і активізації їх дослідницької діяльності, Уряд Японії робить наступні заходи:

- на основі «Основного керівництва щодо вдосконалення мобільності дослідників», підготовленого Радою з науково-технічної політики, Уряд Японії публікує результати досягнутого прогресу і вживає необхідних заходів для здійснення плану вдосконалення мобільності дослідників;

- сприяння окремим університетам і державним науково-дослідним інститутам в чіткому визначенні конкретних дій, заснованих на їх самостійній оцінці, в частині, що стосується набору дослідників з інших університетів або організацій приватного сектора, іноземних дослідників і дослідників-жінок (наприклад, поліпшення середовища дослідження і середовища проживання);

- заохочення політики приватного сектора щодо залучення молодих дослідників, таких як аспіранти (за програмами докторських дисертацій) і молоді вчені (після захисту докторських дисертацій) з наданням допомоги таким дослідникам для вдосконалення їх ділових якостей і практичних навичок;

- збільшення державного фінансування університетам і НДІ для надання дослідникам можливості присвятити себе науково-дослідницької діяльності;

- розвиток інших середовищ для створення інтелектуальної власності, включаючи постійне і безперервне поліпшення умов і оновлення обладнання;

- створення комплексної системи пошуку бібліографічної інформації;

- використання оцінки інтелектуальної власності: з 2003 фінансового року, Уряд Японії використовує «показники всебічної оцінки» в якості показників, що стосуються інтелектуальної власності. При розгляді досягнень спільних підприємств, що займаються оцінкою досліджень, і проведення консультацій ці показники всебічної оцінки включають в себе число отриманих патентів (або поданих заявок на отримання патенту), а також кількісні аспекти, такі як число ліцензійних угод, величина доходу на основі цих угод і частота згадки патентів і матеріалів досліджень в інших патентних документах;

- надання дослідникам різних стимулів, включаючи повернення ліцензійних мит;
- створення комплексних систем інтелектуальної власності, таких як університетські штаб-квартири інтелектуальної власності та організації з ліцензування технологій;
- матеріальне заохочення видатної діяльності в рамках співробітництва між промисловістю, академічними колами та урядом за рахунок вдосконалення системи винагород;
- заохочення конкуренції серед дослідників;
- вдосконалення законодавства в сфері інтелектуальної власності, в тому числі Закону про спеціальні заходи щодо промислового відродження.

Починаючи з 2003 року Японія бере активну участь в міжнародних дискусіях, організованих ВОІВ, з питань міжнародної гармонізації патентних систем і створення міжнародних мереж для обміну інформацією з питань патентної експертизи, міжнародної гармонізації систем авторського права тощо.

Щороку багато японських компаній зазнають збитків в результаті продажу продукції в порушення прав інтелектуальної власності, такий як підробки і піратські копії, і величина завданої шкоди постійно зростає. Наприклад, за офіційними оцінками річний обсяг вмісту в мережі Internet японського виробництва, яка зазнала контрафактації в Китаї, досяг майже 2 трильйонів ієн, а річний обсяг порушень прав на товарні знаки через продажу контрафактної продукції в Японії перевищив 500 мільярдів ієн.

Основним принципом патентного закону Японії, як і в багатьох країнах світу, є заохочення винахідників, що тим самим сприяє розвитку промисловості в цілому, при цьому, винаходи повинні характеризуватися високим рівнем технологічного творчості, заснованого на природних законах природи. На підставі даної вимоги, рішення, засновані на фінансових і страхових системах, методах розрахунку або шифрування, які визначаються довільно певними правилами і засновані не так на природних законах природи, не підлягають захисту відповідно до патентного закону Японії.

На підставі даного вимоги, рішення, засновані на фінансових і страхових системах, методах розрахунку або шифрування, які визначаються довільно певними правилами і засновані не так на природних законах природи, не підлягають захисту відповідно до патентного законом Японії. Також не підлягають патентний захист в Японії як такі закони природи, відкриття, рішення, які суперечать законам природи, рішення, в яких не використовуються природні закони природи, технічні ідеї, рішення, в яких явно неможливо вирішити проблему, яка підлягає вирішенню будь-якими засобами, представленими в заявці.

Як і в багатьох патентних системах, для заявників передбачений термін на розкриття свого рішення до подачі заявки в патентне відомство. Для патентного права Японії будь-який винахід, яке було розкрито до подачі заявки, не може претендувати на отримання патенту. Однак, Патентний закон робить виняток з цього правила, а саме, якщо будь-яка винахід було розкрито в зв'язку з певними обставинами, і заявка на патент подана протягом шести місяців з дати розкриття інформації про рішення, то такий винахід вважається відповідним критеріям для отримання патенту «новизна» і «винахідницький рівень».

Крім того, що патент в Японії може отримати безпосередньо громадянин Японії, його також можуть отримати і іноземні громадяни шляхом подачі заявки з підтверджує право на пріоритет по початково поданій в своїй країні заявці або шляхом переведення міжнародної заявки на національну фазу в Японію. Процедура патентування в Японії починається з подачі комплекту документів в відомство і проведення за заявкою формальної експертизи.

Після проведення формальної експертизи і подання клопотання про проведення експертизи по суті починається основне розгляд заявки на відповідність заявленого рішення критеріям патентоспроможності. При цьому, клопотання про проведення експертизи по суті має бути подано протягом трьох років з дати подачі заявки. Якщо розглядається міжнародна заявка РСТ, перекладена на національну фазу в Японію, то датою подання заявки в відомство Японії вважається дата міжнародної подачі. При подачі заявки в патентне

відомство Японії також необхідно враховувати той факт, що деякі рішення не промислово придатні. До таких рішень відносяться: методи хірургії, терапії або діагностики людини; комерційно непридатні рішення; явно нездійсненні рішення.

Також, відповідно до патентного законодавства Японії, можливо, захистити такий об'єкт патентного права, як корисна модель. При цьому, відповідно до законодавства Японії передбачено перетворення заявки на винахід в заявку на корисну модель протягом трьох місяців з моменту направлення завіреної копії рішення про відмову експерта заявнику або його представнику або протягом дев'яти років і шести місяців з дати подання заявки на патент, в залежності від того, який строк закінчується раніше.

Якщо завірена копія початкового рішення про відмову була передана заявникові або його представнику, заявка на патент може бути перетворена в заявку на корисну модель в будь-який час в Протягом дев'яти років і шести місяців з дати подачі заявки. Для отримання патенту на корисну модель в Японії необхідно, щоб заявлене рішення було новим і промислово придатним і представляло собою пристрій. При цьому, система розгляду заявок на корисні моделі в Японії є явочній, тобто заявка розглядається формально і повноцінний пошук по такій заявці не проводиться.

Таким чином, можна зробити висновок, що Японія, свого часу вже подбала про створення єдиного механізму, який би міг врегульовувати увесь спектр відносин у сфері промислової власності. Таку систему. було б доречно застосувати й в інтелектуальному праві України в цілому.

ВИСНОВОК

Таким чином, дослідивши особливості механізмів та суб'єктів захисту прав інтелектуальної власності в Україні та світі можливо зробити наступні висновки.

1. В процесі соціальної та наукової еволюції суспільства гостро постало питання щодо врегулювання відносин у сфері розумової діяльності людини та захисту її прав на винахід чи твір. Так виникло поняття «інтелектуальна власність». В подальшому захист інтелектуальної власності було запроваджено на національному рівні окремих держав, що закріплювалось у відповідних нормативно-правових актах кожної країни. З розвитком міжнародних відносин постало питання щодо можливості здійснення міжнародно-правового регулювання відносин в галузі інтелектуальної власності та розробки і запровадження відповідних заходів охорони такого права.

Першим ключовим нормативно-правовим актом у сфері інтелектуальної власності стала прийнята у 1883 році Парижська конвенція про охорону промислової власності. Основною ідеєю зазначеного нормативного акта стало створення міжнародного органу з питань охорони промислової власності. Таким органом стало Міжнародне бюро. Вже в 1886 році прийнято ще один нормативно-правовий акт, що й досі має велике історичне значення - Бернську конвенцію про охорону літературних і художніх творів. Протягом багатьох років існування відносин у сфері інтелектуальної власності прийнято ще низку міжнародно-правових конвенцій, договорів та угод у зазначеній галузі та, на сьогоднішній день їх налічується більше 30.

2. Захист права інтелектуальної власності передбачає можливість забезпечення прав суб'єктів такої власності на певні об'єкти. Об'єкт права інтелектуальної власності – результати творчої діяльності людини, щось якісно нове, що відрізняється неповторністю, оригінальністю і суспільно-історичною унікальністю, що зумовлює необхідність розвитку та забезпечення механізмів захисту таких прав. До об'єктів права інтелектуальної власності потрібно віднести наступні: твори науки, літератури і мистецтва; виконання творів;

фонограми і відеограми; комп'ютерні програми; компіляції даних (бази даних); наукові відкриття; винаходи, корисні моделі, промислові зразки; компонування (топографії) інтегральних мікросхем; раціоналізаторські пропозиції; сорти рослин, породи тварин; комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення; комерційні таємниці. Таким чином, варто зазначити, що усі перелічені об'єкти можуть виступати в якості об'єктів захисту прав інтелектуальної власності.

3. Міжнародно-правове регулювання тісно пов'язане з внутрішньодержавним законодавством кожної сучасної країни, яка переймається питаннями регулювання та способів охорони інтелектуальної власності. Основним джерелом права інтелектуальної власності, звичайно ж, є Конституція України. До того ж, окремі аспекти захисту інтелектуальної власності в Україні врегульовано у положеннях таких законодавчих актів як: «Про кінематографію», «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», «Про телебачення і радіомовлення», «Про видавничу справу», «Про театри і театральну справу», «Про культуру», «Про архітектурну діяльність», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про охорону прав на промислові зразки», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на зазначення походження товарів», «Про охорону прав на сорти рослин», «Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів» тощо.

4. Основним суб'єктом захисту прав інтелектуальної власності є ВОІВ, яка функціонує як глобальний форум з питань інтелектуальної власності (патенти, авторські права, товарні знаки та дизайни), політики, інформації та співпраці. Діяльність ВОІВ зосереджена на: сприянні розвитку збалансованої та ефективної міжнародної системи інтелектуальної власності; надання глобальних послуг для захисту інтелектуальної власності на глобальному рівні та вирішення суперечок; обмін знаннями та інформацією з питань, пов'язаних з інтелектуальною власністю; та заохочення співпраці й пропонування програм щодо нарощування потенціалу, спрямованих на те, щоб дати можливість країнам

використовувати об'єкти інтелектуальної власності для економічного, соціального та культурного розвитку.

ВОІВ сприяє забезпеченню глобального політичного форуму, на якому уряди, міжурядові організації, галузеві групи та громадянське суспільство об'єднуються для вирішення питань, що пов'язані із розвитком сфери інтелектуальної власності. Їх завдання полягає у проведенні переговорів щодо змін та запровадженні нових правил, необхідних для того, щоб міжнародна система інтелектуальної власності йшла в ногу зі світом, що змінюється, і продовжує виконувати свою основну мету заохочення інновацій та творчості.

5. Однією з форм міжнародного співробітництва в галузі інтелектуальної власності є регіональні міжнародні організації. На території Європи та Азії можливо виділити наступні регіональні організації, до повноважень яких належить захист прав інтелектуальної власності: 1) Європейська патентна організація; 2) Євразійська патентна організація та 3) Міждержавна рада для координації спільної діяльності зі створення Міжнародної системи промислової власності держав СНД.

на території Європи та Азії функціонують різні міжнародні структури у сфері захисту прав інтелектуальної власності. При цьому, до повноважень деяких з них можливо віднести не лише розробку і запровадження заходів у напрямку захисту права інтелектуальної власності, але й видача документів на підтвердження такого права. До таких організацій можливо віднести ЄПО та ЄАПО. Натомість, до повноважень МДР можливо віднести виключно функції щодо захисту прав інтелектуальної власності. Не дивлячись на це, усі розглянуті вище міжнародні організації відіграють ключову роль у міжнародному регулюванні сфери інтелектуальної власності та розробки заходів для забезпечення захисту таких прав.

6. На території Африки функціонують наступні міжнародні організації: 1) Африканська організація інтелектуальної власності; 2) Африканська регіональна організація промислової власності. Вони відіграють ключову роль у сфері захисту прав інтелектуальної власності. Обидві уповноважені на

здійснення аналогічних функцій. Проте, єдиною різницею між ними є критерій об'єднання держав за мовною приналежністю - франко- та англомовні держави Африки.

7. На сучасному етапі розвитку української державності та з метою виконання вимог Угоди про асоціацію між Україною та Європейським союзом, дуже важливим є вивчення і запозичення позитивних практик інших держав. Найвизначнішими успіхами у сфері урегульованості та захисту прав промислової власності має змогу поділитися діюче законодавство Сполучених Штатів Америки (далі - США).

У травні 2020 року Сполучені Штати Америки відзначили 230-річчя прийняття першого Патентного закону держави, який було прийнято ще в далекому 1790 році. З метою стимулювання винахідницької активності в США приймаються відповідні нормативні акти, розробляються комплексні державні програми. А більшість із впроваджених нововведень в американській патентній системі спрямовані на уніфікацію з патентними системами інших країн.

Деякі типи прав інтелектуальної власності у США є автоматичними, але рекомендується завжди реєструвати їх, щоб захистити себе та максимально використати їх. «Пріоритетні права» за Паризькою конвенцією можуть допомогти у місцевій реєстрації торгових марок, зразків та патентів, дозволивши правам, раніше зареєстрованим в інших місцях, набути чинності в США, якщо вони будуть подані протягом певного терміну. Як підписанти Паризької конвенції, США також повинні забезпечити захист від недобросовісної конкуренції відповідно з нормами Конвенції.

США приділяє значну увагу не тільки внутрішнього ринку інтелектуальної власності, але й активно вибудовує відносини з усіма своїми зарубіжними партнерами, що дозволяє зробити висновок про те, що значна частина бюджету США поповнюється за рахунок доходів, що надходять з інших країн. Зовнішній ринок для США, мабуть, більш важливий, ніж їх внутрішній ринок. Інтелектуальна власність США працює у всіх країнах і дає можливість

підвищувати доходи своїм вченим, винахідникам, підприємцям і державним чиновникам.

8. Сфера захисту права інтелектуальної власності у Німеччині є достатньо цікавою. Так, сфера промислової власності регулюється та охороняється цілою низкою нормативно-правових актів, проте, варто зауважити, що найвидатнішим вважається Патентний закон Німеччини, який було прийнято ще у 1980 році, а останні зміни до нього вносилися у 1990 році.

У патентному праві Німеччини дуже важливу роль відіграє саме судова практика. Такий вплив судів на відносини у сфері патентного права обумовлений тим, що дана сфера відноситься до достатньо вузької юридичної спеціалізації. Для можливості розгляду такої категорії справ судді повинні мати відповідні навички та знання, тобто, майже прирівняні до експертів. На нашу думку, створення таких судів в Україні посприяло підвищенню довіри до законодавчих норм та підвищення почуття захищеності інтересів власників об'єктів промислової власності в цілому.

Достатньо цікавим, проте подібним до США, є механізм захисту прав інтелектуальної власності у Великобританії. Англійське право включає в себе систему потужних засобів захисту правовласника. Однак слід мати на увазі, що вони сконструйовані таким чином, щоб захищати не тільки і не стільки інтереси окремого автора або його правонаступника, скільки певні сфери комерційного обороту в цілому, активно впливаючи на нього. Такий підхід традиційний для англійського права: «Визнаючи і використовуючи факт, що закон підтримує точку зору, згідно з якою автор створював майно, яке може отримати фінансову цінність, з'явилася можливість зміститися від приватного до комерційного патронажу».

9. Державна політика в сфері інтелектуальної власності є невід'ємною частиною розвитку інновацій в будь-якій розвиненій країні світу. В якості успішного прикладу проведеної державою в цій галузі політики можна взяти Японію, яка представляє собою високорозвинену державу із величезним інноваційним потенціалом. Починаючи з 2003 року Японія бере активну участь

в міжнародних дискусіях, організованих ВОІВ, з питань міжнародної гармонізації патентних систем і створення міжнародних мереж для обміну інформацією з питань патентної експертизи, міжнародної гармонізації систем авторського права тощо.

Акцент був зроблений на системних змінах у наступних напрямках: національна патентна система повинна була стати більш зручною, особливо для дослідників і керівників малих і середніх підприємств. Опитування співробітників науково-дослідних інститутів і промислових підприємств виявили, що обробка патентних заявок патентним відомством була занадто повільною і обтяжливою. Тому головним пріоритетом стало прискорення процедури експертизи патентних заявок для задоволення потреб користувачів, які швидко зростали у зв'язку з технологічними змінами.

Таким чином, можна зробити висновок, що Японія, свого часу вже подбала про створення єдиного механізму, який би міг врегульовувати увесь спектр відносин у сфері промислової власності. Таку систему було б доречно застосувати й в інтелектуальному праві України в цілому.

У зв'язку із вищевикладеним можливо зазначити, що Україна достатньо активно запроваджує позитивний зарубіжний досвід у сфері захисту прав інтелектуальної власності. Вищий суд з питань інтелектуальної власності є саме таким позитивним прикладом запровадження ефективних механізмів захисту інтелектуальної власності. Не дивлячись на те, що на сьогоднішній день дана судова інституція не розпочала свою роботу, перспективи його діяльності є у цілому позитивними, оскільки діяльність ефективної та високоспеціалізованого органу з питань інтелектуальної власності сприятиме підвищенню рівня не лише захисту прав та інтересів відповідних суб'єктів, але й зростанню рівня економічної привабливості держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авторське право і суміжні права. Європейський досвід / [за ред. А. Довгерта]: У 2 т. – К., 2001. – 460 с.
2. Андрощук Г.А., Крайнев П.П. Кавасс И. Право интеллектуальной собственности: торговые аспекты. Науч.- практ. изд. Киев: Издательский Дом «Ин Юре», 2000. 164 с.
3. Андрощук Г.А., Работягова Л.И. Патентное право: правовая охрана изобретений: Учебное пособие. К.: МАУП, 2001. 232 с.
4. Андрощук Г. Спеціалізовані суди з питань інтелектуальної власності як стимул економічного розвитку // Інтелектуальна власність. 2008. № 1. С. 53.
5. Андрощук Г. Федеральний патентний суд Німеччини як орган патентної юрисдикції // Інтелектуальна власність. 2008. № 4. С. 38.
6. Бернська конвенція «Про охорону літературних і художніх творів» від 9 вересня 1886 р. Діє Паризький Акт від 24 липня 1971 р., змінений 2 жовтня 1979 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051#Text.
7. Бурлаков С.Ю. Правове регулювання відносин інтелектуальної власності (предмет і метод). Форум права, 2013. № 3. С. 65-69.
8. Вахонєва Т. Поняття права інтелектуальної власності та його складові // Теорія і практика інтелектуальної власності. - 2015. - № 6. - 86 с.
9. Винковский В.И. Обзор патентных систем отдельных стран мира в части регулирования вопросов преодоления конфликта прав заявителей / В.И. Винковский // Гуманитарные научные исследования. – 2014. – № 3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://human.snauka.ru/2014/03/6105>.
10. Відбулося 10-е засідання Міждержавної ради з питань правової охорони і захисту інтелектуальної власності в форматі відеоконференції. URL: http://cis.minsk.by/news/16012/sostojalos_10-e_zasedanie_mezhgosudarstvennogo_soveta_po_voprosam_pravovoj_ohrany_i_zashchity_intellektualnoj_sobstvennosti_v_formate_videokonferencii.

11. Годовой отчет 2019. Евразийская патентная организация. URL: https://www.eapo.org/ru/publications/reports/report2019/index_ru.html.
12. Горячковская Н. Объекты интеллектуальной собственности // Бизнес информ. - 1998. - № 7. С. 46-50.
13. Господарський кодекс України від 16.01.2003 // ВВР, 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст. 144;
14. Деякі питання оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади державної системи правової охорони інтелектуальної власності: постанова Кабінету Міністрів України від 23.08.2016 р. № 585. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/585-2016-п#Text>. (дата звернення: 15.12.2020).
15. Дзера І. О. До питання про поняття та класифікацію цивільно-правових засобів за хисту права власності. Науковий вісник Чернівецьк. ун-ту. Правознавство. 1999. Вип. 90. С. 36–41.
16. Дзера І.О. Цивільно-правові засоби захисту права власності в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право». Київ: Київський національний ун-т ім. Т. Шевченка. 2001. 18 с.
17. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_770#Text/. (дата звернення: 27.11.2020).
18. Драпак Г., Скиба М. Основи інтелектуальної власності: Навчальний посібник. - Хмельницький: ТУП, 2003. - 135 с.
19. Евразийская патентная организация. URL: <https://www.eapo.org/ru/>.
20. Жаров В.О. Захист права інтелектуальної власності. Захист авторського права і суміжних прав. Захист права промислової власності. Навчальний посібник. – К.: ЗАТ “Інститут інтелектуальної власності”, 2003. – 64 с.
21. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 // ВВР, 1994, № 13, ст. 64;

22. Закон України «Про міжнародне приватне право» від 23.06.2005 // ВВР, 2005, № 32, ст. 422;
23. Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15.12.1993 // ВВР, 1994, № 7, ст. 32;
24. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15.12.1993 // ВВР, 1994, № 7, ст. 36;
25. Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» від 15.12.1993 // ВВР, 1994, № 7, ст. 34;
26. Інтелектуальна власність в Україні: правові основи і практика. – Наук.- практ. видання: у 44 т. / за заг. ред. О. Д. Святоцького. – К.: Ін Юре, 2009. – С. 480.
27. Інтелектуальна власність. Підручник. / М.М. Капінос, Е.Т. Лерантович, М.М. Солощук. – Х.: НТУ «ХП», 2016. – 348 с.
28. Інтелектуальна власність: підручник для студентів неюридичних факультетів / В. О. Семків, Р. С. Шандра. Львів: Галицький друкар, 2015. 280 с.
29. Інтелектуальне право України /за ред. О.С.Яворської О.С. Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. 608 с.
30. Кадетова О.В. Угода про асоціацію України з Європейським Союзом в системі джерел права інтелектуальної власності: цивільно-правовий аспект: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2018. - 279 с.
31. Капінос М.М. Інтелектуальна власність: підруч. для студентів ВНЗ / М. М. Капінос, Е. Т. Лерантович, М. М. Солощук ; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». Харків : НТУ «ХП», 2016. 347 с.
32. Коссак В.М., Якубовський І.Є. Право інтелектуальної власності: Підручник, К.: Істина, 2007. - 206 с.
33. Крайнев П.П. Енциклопедія інтелектуальної власності. Київ: Старт-98, 2012. 660 с.
34. Конвенція про заснування Всесвітньої Організації Інтелектуальної Власності від 14.07.1967 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_169. (дата звернення: 20.11.2020).

35. Конституція України від 28.06.1996 // ВВР, 1996, №30, ст. 141.
36. Кубах А.І. Право інтелектуальної власності: Навч. посібник. - Харків: ХНАМГ, 2008. - 149 с.
37. Матвійчук В. К. Інтелектуальна власність як джерело інноваційного розвитку національного господарства / Матвійчук В. К., Чугаєнко Ю. О., Савенков О. І.; Нац. акад. упр. – Київ : Нац. акад. упр., 2013. – 463 с.
38. Межгосударственный совет по вопросам правовой охраны и защиты интеллектуальной собственности. Интернет-портал СНГ. URL: <https://e-cis.info/cooperation/3036/>.
39. Мельник О.М. Проблеми правової охорони прав суб'єктів інтелектуальної власності в Україні / Мельник О.М. - Х.: Вид-во Національного ун-ту внутр. справ, 2002. - 357 с.
40. Мингалева Ж.А. Опыт правового регулирования объектов интеллектуальной собственности и инновационной деятельности (на примере Германии) / Ж.А. Мингалева, Т.Е. Логинова // Вестник пермского университета. – 2012. – № 1(5). – С. 139–148.
41. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 року № 4495-VI. ВВР, 2012, № 44-45, № 46-47, № 48, ст. 552.
42. Міжнародна конвенція про охорону промислової власності 20 березня 1883 року // <http://www.rada.gov.ua>. (дата звернення: 20.11.2020).
43. Мікульонюк І.О. Інтелектуальна власність: навч. посіб. - К.: НУТУ «КПШ», 2012. - 238 с.
44. Національний офіс інтелектуальної власності. Офіційний веб-сайт. URL: <http://nipo.org.ua>. (дата звернення: 15.12.2020).
45. Офіційний сайт Всесвітньої організації інтелектуальної власності. URL: <https://www.wipo.int/portal/ru/index.html>. (дата звернення: 20.11.2020).
46. Паризька конвенція про охорону промислової власності: від 20.03.1883 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_123.
47. Потехіна В.О. Інтелектуальна власність: Навч. пос./Потехіна В.О. - К.: Центр учбової літератури, 2008. - 414 с.

48. Право інтелектуальної власності: навч. посіб. / [Еннан Р. Є., Менсо С. В., Романадзе Л. Д. та ін.]. – К.: Алерта, 2016. – 492 с.
49. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-XII. ВВР, 1994, № 13, ст. 64.
50. Про ратифікацію Угоди про співробітництво у сфері правової охорони й захисту інтелектуальної власності та створення Міждержавної ради з питань правової охорони й захисту інтелектуальної власності: Закон України № 4211-VI від 21.12.2011 року. ВВР, 2012, № 30, ст. 355.
51. Про співробітництво у сфері правової охорони й захисту інтелектуальної власності та створення Міждержавної ради з питань правової охорони й захисту інтелектуальної власності: Угода від 19.11.2010 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/997_n31. (дата звернення: 15.12.2020).
52. Про схвалення Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.06.2016 р. № 402-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2016-p#Text>. (дата звернення: 15.12.2020).
53. Про утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності: Указ Президента України від 29.09.2017 р. № 299/2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/299/2017#Text>. (дата звернення: 15.12.2020).
54. Промислова власність в Україні: проблеми правової охорони: зб. наук. статей / за ред. Ю. С. Шемшученка, Ю. Л. Бошицького. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького ПАН України, 2011. – 548 с.
55. Ришкова О.В. Поняття і види порушень права інтелектуальної власності // Адвокат – 2005. – № 1. – С. 23-27.
56. Ришкова О.В. Право інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок як об'єкт захисту // Юридична Україна. – 2004. – № 11. – С. 50-57.
57. Світличний О. П. Право інтелектуальної власності: Підручник. Вид. 2, змін. і доп. К.: НУБіП України, 2016. 355 с.

58. Семків В.О., Шандра Р.С. Інтелектуальна власність: підручник для студентів неюридичних факультетів, - Львів: Галицький друкар, 2015. 280 с.

59. Харитонов О.І., Харитонов Є.О., Ківалова Т.С., Дмитришин В.С., Кулініч О.О., Романадзе Л.Д. та ін. Право інтелектуальної власності: підручник/за заг. ред. О.І. Харитонової. - К.: «Юрінком Інтер», 2015. - 544 с.;

60. Ходаківський Є.І. Інтелектуальна власність: економічно-правові аспекти: навч. посіб. - К.: «Центр учбової літератури», 2014. - 276 с.

61. Хрідочкін А. В. Інтелектуальна власність : навч. посіб. / А. В. Хрідочкін, А. А. Хрідочкіна, О. В. Леонова; Дніпропетр. гуманіт. ун-т. – 2-ге вид., допов. і випр. – Дніпропетровськ : ДГУ, 2014. – 379 с.

62. Цибульов П.М. основи інтелектуальної власності: навчальний посібник. - К.: «Інст. інтел. власн. і права», 2005. - 108 с.

63. Цивільне право України. Загальна частина / за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнєцової, Р.А. Майданика. 3-тє вид., перероб. і допов. К.: Юрінком Інтер, 2010. 976 с.

64. Цивільний кодекс України від 16.03.2003 // ВВР, 2003, № 40-44, ст. 356.

65. Шаповал Р.В., Шпак А.П. Адаптація чинного законодавства України до вимог Європейського права щодо захисту прав інтелектуальної власності. Право та інновації. 2015. № 2 (10). - с. 32-35.

66. Шишка Р. Б. Охорона права інтелектуальної власності: авторсько правовий аспект: монографія. – Х.: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2011. – 368 с.

67. Ярошевська Т.В. Поняття права промислової власності та його джерела // Т.В. Ярошевська // Науковий вісник Ужгородського національного університету. - 2013. - № 23. - с. 288-291.

68. A Guide to the Main WIPO Services. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_1020_2019.pdf.

69. African Intellectual Property Organization. URL: <http://www.oapi.int/index.php/fr/propriete-intellectuelle/concept-de-la-pi>.

70. Annual Review 2019. URL: <https://www.epo.org/about-us/annual-reports-statistics/annual-report/2019.html>.

71. Accord portant de l'accord de Bangui du 02 mars 1977 instituant une Organisation Africaine de la propriété intellectuelle. URL: http://www.oapi.int/Ressources/accord_bangui/accord_bangui.pdf.

72. Arusha Protocol for the Protection of New Varieties of Plants within the Framework of the African Regional Intellectual Property Organization. URL: https://www.aripo.org/wp-content/uploads/2018/12/Arusha-Protocol_20181.pdf.

73. Banjul Protocol on Marks. URL: <https://www.aripo.org/wp-content/uploads/2020/01/Banjul-Protocol-2020-Edition-1.pdf>.

74. Bruno van Pottelsberghe, . "Lost property- The European patent system and why it doesn't work," Blueprints, Bruegel, № 312, March. P. 43-48.

75. Designs and Patents Act 1988. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/48/contents>.

76. European Patent Organization. URL: <https://www.epo.org/index.html>.

77. Feather J. The Significance of Copyright History, в книге Privilege and Property. Essays on the History of Copyright, OpenBook Publishers, Cambridge, 2010, p. 362-364.

78. General Rules of Procedure of WIPO. URL: https://www.wipo.int/policy/en/rules_of_procedure.html.

79. Gerechtshof Den Haag. URL: <https://docs.google.com/viewer?a=v&pid=sites&srcid=ZGVmYXVsdGRvbWFpbXwYWxpdkNhc2VzfGd4OjJlYzhkYjFjZTNjODNlMmY>.

80. Lusaka Agreement. URL: <https://www.aripo.org/wp-content/uploads/2018/12/Lusaka-Agreement1.pdf>.

81. Michal du Vall. Prawo patentowe. Oficyna a Wolters Kluwer business. Warszawa, 2008. P. 461-465.

82. Protocol on Patents and Industrial Designs. URL: <https://www.aripo.org/wp-content/uploads/2020/01/Harare-Protocol-2020-Edition-1.pdf>.

83. Strategic Plan 2023. URL: <https://www.epo.org/about-us/office/strategy.html>.

84. Swakopmund Protocol on the Protection of Traditional Knowledge and Expressions of Folklore. URL: <https://www.aripo.org/wp-content/uploads/2019/06/Swakopmund-Protocol-on-the-Protection-of-Traditional-Knowledge-and-Expressions-of-Folklore-2019.pdf>.

85. The African Regional Intellectual Property Organization. URL: <https://www.aripo.org/>.

86. The 45 Adopted Recommendations under the WIPO Development Agenda. URL: <https://www.wipo.int/ip-development/en/agenda/recommendations.html#f>.